Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 21 (17144) | 1986 оной январиин 25, суббото | Сэн 3 мүнгэн.

КПСС-эй ЦК-гай ПОЛИТБЮРОДО

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой ээлжээтэ заседани боложо, 1985 оной СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэбые, арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын, КПСС-эй XXVII съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө союзна болон автономито республиканууҮдай, хизаарнуудай, областьнуудай, городуудай, автономито округуудай, хото болон хүдөөгэй районуудай, нэгэдэлнүүдэй, предприятинуудай, организацинуудай, эмхи зургаануудай, колхоз болон совхозуудай коллективүүдэй Бүхэсоюзна социалис мүрысөөнэй дүнгүүд тухай асуудалые хаража үзэбэ.

Оронноймнай ажалшад КПСС-эй XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1985 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, арадай ажахын гол шухала һалбаринуудые хүгжөөлгэдэ, тэрэнэй материально-техническэ баазые бэхижүүлгэдэ горитой үрэ дүнгүүдые туйлаһан байна гэжэ КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй болон ВЛКСМ-эй ЦК-гай энэ асуудалаар баталан абаһан тогтоол соо тэмдэглэгдэнэ. Арадай ажабайдалай материальна ба соёлой хэмжээн дээшэлээ, хүн зоной бодото ашаг олзо ургаа.

КПСС-эй ЦК-гай апрелиин болон октябриин (1985 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые хүтэлбэри болгон, ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха тухай партиин хараа шугамые бэелүүлхэ талаар эмхидхэлэй, ниитэ-политическэ хүдэлмэреэ шангадхахыень, ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлгэдэ, эрдэм-техникын дэбжэлтые хурдадхалгада эрид эрьелтэ оролдосотойгоор туйлахыень, КПСС-эй XXVII съездэ бэлэдхэлһээ уламжалан зохёохы дэбжэлтые гүйсэд хэрэглэхыень партийна, совет профсоюзай, комсомолой болон ажахын органуудта даалгагдаба.

Оронноймнай ажалшад социалис мүрысөөе хүгжөөхэ, 1986 оной болон арбан хоёрдохи табан жэлэй түсэбүүдые дүүргэхын ба үлүүлэн дүүргэхын, манай Эхэ ороной экономическа хүсые саашадань бэхижүүлхын тула хүдэлмэреэ улам эршэмтэйгээр ябуулха, бүхы юумэ хэхэ байһандань этигэн найдажа байһанаа мэдүүлээ.

КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй болон ВЛКСМ-эй ЦК-гай дамжуулгын Улаан тугуудаар, дурасхаалай тэмдэгүүдээр шагнагдаһан, СССР-эй ВДНХ-гай Бүхэсоюзна Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдэһэн ажалша коллективүүд тухай баримта мэдээн хэблэлдэ толилогдохо юм.

Партийна, совет, ажахын, хуули сахин хамгаалгын органууд, ниитын эмхинүүд нютаг нютагуудта энэ талаар эдэбхитэй хүдэлмэри ябуулһан байна гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Политбюро ажалай журамые бэхижүүлхэ, архидалга болон алкоголизмые зайсуулха тухай парти, правительствын тогтоолнуудые ямараар бэелүүлжэ байһан тухай асуудалые зүбшэн хэлсэхэдээ, тэмдэглээ. Бэелүүлжэ байһан хэмжээнүүдыень совет хүнүүд һайшаан дэмжэнэ. Гэхэтэй хамта зарим республиканууд-та, хизаарнууд болон областьнуудта архидалга ба алкоголизмтай тэмсэлэй асуудалнуудта анхарал һулаpуулагдаа, хайша хэрэгээр хандаха, хэһэн юумэеэ үлүүсэ ехээр хэтэрүүлхэ ушар баримтанууд үзэгдэнэ гэжэ шалгалта харуулба. Архи уудаг гү, али архидалгые дэмжэдэг хүнүүдтэ эсэргүүгээр эбсэшэгүй шанга тэмсэл хаа хаанагүй ябуулагданагүй. Ажалай журам эбдэгшэдтэ, архиншадта хууляар хараалагдаһан хэмжээнүүд, захиргаанай ба ниитын үүргэ нүлөө гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэгдэнэгүй.

Ажалай журамые саашадань бэхижүүлхэ, архидалга болон алкоголизмые усадхаха, орон дотор хаа хаанагүй архидалгагүй ажабайдалай батадхагдахынь тула ажалай журамые саашадань бэхижүүлхэ, архидалга болон алкоголизмые усадхаха энэ хэрэгтэ ушаржа байһан дутуу дундануудые зайсуулха хараа шугамые бодото байдалда залан сэхээр, эрид шууд бэелүүлхыень партийна, совет, профсоюзай болон комсомолой органуудта дурадхагдаа.

Хубиин электронно-тоолон тодорхойлолгын машинануудые бүтээхэ хэрэгые эмхидхэхэ тухай, ажаһуудалда хэрэглэгдэхэ бэшэжэ абалгын, харуулалгын видеоаппаратурые бүтээхэ талаар материально-техническэ баазые хүгжөөхэ тухай асуудалнууд Политбюрогой заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэбэ.

1986—1990 онуудта Тбилиси хотын ажахые саашадань хүгжөөхэ хэмжээнүүд тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол баталагдан абтаа. Энэ тогтоол Грузиин ниислэл хотын ажалшадай һуудал байдалые эрид һайжаруулха арга олгохо байна.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой заседани дээрэ КПСС-эй XXVII съездэ бэлдэлгэдэ хабаатай шиидхэбэринүүд баталагдан абтаа, экономическа ба социальна политикын, эб найрамдал болон арадуудай аюулгүй байдал хангаха талаар шэглүүлэгдэһэн Коммунис партиин, Совет гүрэнэй гадаадын политическэ хараа шугамые бэелүүлгын бусад асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ.

МАЛШАДАЙ МҮРЫСӨӨНДЭ — ҮРГЭН ДЭЛИСЭ

350 КИЛОГРАММ ШЭГНҮҮРТЭЙГЭЭР

Хүрбын совхоздо В. Г. Вахрушев мал ажалда үнинэй хүдэлжэ, яһала дүй дүршэлтэй болонхой. Һүүлэй үедэ Владимир Георгиевич залуу эбэртэ бодо малые шахан таргалуулдаг гүүртые даадаг юм. Үнгэрһэн зунай бэлшээриин үеые зүбөөр хэрэглэжэ, В. Г. Вахрушев гүүртынгээ малай толгой бүриин шэгнүүрые сүүдхэдэ дунда зэргээр 1000 граммаар нэмээгээ.

Мүнөө дүршэлтэй малшан Валерий хүбүүнтэеэ хамта үбэлэй үедэ 174 хашарагайнгаа шэгнүүрые нэмээжэ байнхай. Эдэнэр үнгэрһэн һарын дүнгөөр бүхыдөө 39,8 центнер мяха үйлэдбэрилөө гэхэ гү, али малайнгаа толгой бүриин шэгнүүрые сүүдхэдэ 769 граммаар дээшэлүүлээ.

— Манай мүнөөдэрэй гол зорилго гэхэдэ, хашарaг бүхэнэйнгөө амидын шэгнүүрые 340—350 килограммда хүргэжэ, гүрэндэ тушааха ёһотойбди. Эдэмнай байгша оной нэгэдэхи кварталай түсэбэй дүүргэлтэдэ эльгээгдэхэ юм. Бидэ энэ урдаа табиһан зорилгоёо гүйсэд бэелүүлхэ арга боломжотойбди, — гэжэ ахалагша үхэршэн Владимир Георгиевич Вахрушев манда мэдүүлээ һэн.

Д. БАЗАРОВ.

Хоринн район.

Манай фотокорреспондент С. Балдуевай буулгаһан зураг дээрэ Хейто-Байгалай районой «Тыйский» совхозой түрүү һаалишан Людмила Владимировна Нардуевае харанат. Үнгэрһэн жэлдэ үнеэн бүриһөө 2500 килограмм һү һааһан энэ нүхэрнай байгша ондо ажалайнгаа үрэ дүн үшөө дээшэлүүлхээр зоригжонхой.

ТҮРҮҮШЫН ЗУУН ХУРЬГАН

Түнхэнэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Бүтүү гэжэ газарта эхэ хонидой 3 отара байрладаг юм. Эндэ бүхыдөө 1000 толгой эхэ хонид тоологдоно. Эдэ отарын бригадираар областной партийна конференциин делегат байһан Е. Ж. Ангамаев томилогдонхой.

Тус бригадын эбтэй зетэй хонишод арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ зуун эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга абаха зорилготой. Харин түрэл партиингаа XXVII съездын хүндэлэлдэ зууһаа 115 түл абажа түлжүүлхэ гэһэн үндэр социалис уялга абаба. Мүнөө эдэ отаранууд дээрэ түл абаха харюусалгатай саһа хүрэжэ ерэнхэй. Һүүлэй мэдээгээр, эндэ түрүүшын зуугаад хурьгад абтаад байна.

В. ТУЛАЕВ.

ЭРХИМ ШАНАР, ҮРГЭН ДЭЛИСЭ

М. И. Калининай нэрэмжэтэ локомотивна депогой хүдэлмэришэдэй, алба хаагшадай, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй 1986 оной социалис уялганууд

Улаан-Үдын М. И. Калининай нэрэмжэтэ локомотивна депогой коллектив КПСС-эй ЦК-гай апрелиин, октябриин (1985 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха гэһэн хараа шугамые бариматалан, партиин XXVII съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтаха зорилготойгоор 1986 ондо иимэ уялгануудые абана:

Үйлэдбэриин гол процессүүдые эршэмтэйгээр хүгжөөһэнэй ашаар, хүдэлмэришэдэй тоое олошоруулангүй, ашаа, хүн зониие зөөлгын хэмжээе дээшэлүүлхэ. Маневрово хүдэлмэриин ба поезднуудай аюулгүй ябалгые гүйсэд дүүрэнээр хангажа, арадай ажахын ашаае, хүн зониие зөөхэ жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид, декабриин 28-да сүм дүүргэхэ.

Арадай ажахын ашаа зөөхэ талаар байгша оной хоёр һарын түсэбые болзорһоонь урид дүүргэжэ, КПСС-эй XXVII съездын нээгдэтэр хүндэ ашаанай 3 мянган поезд ябуулха, тиигэжэ 1,5 миллион тонноһоо бага бэшэ нэмэлтэ ашаа зөөхэ.

Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй, поезднуудые ашаглалгые һайжаруулһанай ашаар ашаа болон пассажирнуудые зөөлгын хэмжээнэй бүхы ургалтые хангаха. Ажалай бүтээсын даабариие туйлагдаһан хэмжээнһээ 2,3 процентээр дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үнэ сэн 0,5 процентээр хямдаруулха.

Алмалтын хубиин ба хамтын тоосооной талаар социалис мүрысөө эмхидхэжэ, 4 миллион киловатт-час электрын элшэ хүсэ, 80 тонно дизельнэ түлишэ, 6 мянган түхэригэй материал алмаха. Алмагдаһан материальна нөөсэнүүдые хэрэглэн, 2 үдэр хүдэлхэ.

Олон вагонтой болон хүндэ ашаанай поезднуудые жолоодолгые эмхидхэһэнэй ашаар поездын дунда зэргын шэгнүүр, нёдондонойхидо орходоо, 50 тонноор дээшэлүүлхэ, хүндэ ашаанай 15 мянган, «Шанарай рейс» гэһэн тэмдэгтэй 8 мянган поезд байгша оной туршада ябуулха.

Эрдэмэй үндэһөөр ажал эмхидхэлгые нэбтэрүүлһэнэй, локомотивуудай, электропоезднуудай болон түхеэрэлгэнүүдэй заһабарилгада бар хүсөөр хэгдэдэг хүдэлмэриие бага болгоһоной ашаар 1986 ондо депогой 25 хүн энэ хүшэр хүндэ хүдэлмэриһөө сүлөөлүүлэгдэхэ, 60 хүнэй ажал хүнгэдхэгдэхэ.

Хүдэлмэриин газарта аттестаци, нарижуулга хэһэнэй ашаар хүдэлмэриин 6 һуури мүнөө үеын эрилтэдэ хүрэмөөр түхеэрхэ.

Ажал эмхидхэлгые һайжаруулха ба поезднуудай аюулгүй ябадалые хангаха зорилготойгоор уралан нарижуулгын 360, ухаалан зохёолгын 4 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ, 130 мянган түхэригэй экономическа ашаг олзо абаха.

Үйлэдбэриин процессүүдые автоматизацилха, оньһожоруулха ба ажал хүнгэдхэхэ зорилготойгоор электровозой механическа хубиие заһабарилха оньһожоруулагдамал түхеэрэлгэ, 5-дахи корпусто ашаа үргэдэг болон электропоезднуудай кузовые оньһон агаар сэбэрлэдэг, угаадаг түхеэрэлгэнүүдые нэбтэрүүлхэ.

Залуушуулые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ онол аргануудай нэгэн болохо һурган хүмүүжүүлгын хүдэлөө али болохоор дэмжэхэ, хүгжөөхэ. Машинистээр бэеэ даагаад хүдэлхэ 60 хүниие бэлдэхэ, машинистын туһалагшын мэргэжэлдэ — 120, заһабарилгын цехүүдэй слесариин мэргэжэлдэ 80 хүниие һургаха.

Ажалай бүтээсэ саг үргэлжэ дээшэлүүлхэ ба хүдэлмэриин шанар һайжаруулха зорилготойгоор 75 машинистын мэргэжэл шадабариень, 75 хүдэлмэришэнэй разрядыень дээшэлүүлхэ.

Белоруссиин түмэр замшадай түрүү онол арга хэрэглэн, Москва-Сортировочная гэжэ локомотивна депогой машинист В. Ф. Соколовой үүсхэл дэмжэжэ локомотивуудые, электропоезднуудые болон түхеэрэлгэнүүдые эрхим һайнаар харууһалха, ашаглаха талаар мүрысөө үргэлжэлүүлхэ.

Үйлэдбэриин журам шангадхалгада онсо анхарха, ажалда хабаадалсаһанай коэффициент хэрэглэлгэтэй хамта бригадна подрядай гурим нарижуулан һайжаруулха. Ашаглалгын цехтэ хүдэлмэриин шанар дээшэлүүлхэ гурим нэбтэрүүлхэ талаар хүдэлмэри үргэлжэлүүлхэ.

Ажалай, ниитын журамые һайжаруулхын түлөө тэмсэлые шангадхаха, поезднуудай аюулгүй ябасые хангаха, хүдэлмэришэдэй амаралтын сагые һонирхолтойгоор үнгэргэдэг болохо. Архидалгагүй байдалай түлөө тэмсэдэг бүлгэмэй эхин эмхиие предприятида байгуулха.

Ленинскэ коммунис субботнигой хүндэлэлдэ локомотивна бригада бүхэн нэгэ-нэгэн поезд ябуулха, 4 электровоз, электропоездын 3 секци, 1 тепловоз заһабарилха. Субботнигой үдэр хүдэлжэ олоһон мүнгэ зөөриеэ арбан хоёрдохи табан жэлэй жасада дамжуулха.

Депогой газаахиие болбосон түхэлтэй болгохо хүдэлмэридэ хүн бүхэн 8 час хүдэлхэ.

Коллективэй социальна хүгжэлтын программые бэелүүлхэ ба ажалшадай ажаһуудалай эрхэ байдалые һайжаруулха талаар хүдэлмэри үргэлжэлүүлхэ. В. И. Ленинэй түрэһөөр 116 жэлэй ойдо революционно, дайшалхы болон ажалай алдар солын музей деподо нээхэ. Хүүгэдэй 16-дахи саадта капитальна заһабарилгые Майн 1 болотор дүүргэхэ.

Шефтээ абаһан Түнхэнэй районой Туранай совхоздо, Наушки станцида, хүүгэдэй 145-дахи комбинатда, хүүгэдэй 16-дахи саадта, Виктор Гавриловай нэрэмжэтэ хүүгэдэй таһагта, Улаан-Үдэ станциин түмэр замай больницын 4-дэхи поликиникэдэ ашаг үрэтэй туһаламжа үзүүлхэ.

1-дэхи СПТУ-гай, шефтээ абаһан Г. С. Асеевай нэрэмжэтэ 65-дахи һургуулиин һурагшадые ерээдүйнгөө мэргэжэл шэлэхэдэнь туһаламжа үзүүлгые һайжаруулха, кабинедүүдтэ хэрэгтэй түхеэрэлгэнүүдые абахадань туһалха үйлэдбэриин практика гарахынь, тула хүдэлмэриин һуури бэлдэхэ. Деподо хэрэгтэй запас частьнуудые детальнуудые һургуулиин һурагшадай бүтээхэ тушаа хэлсээ баталха.

Монголой Арадай Республикын Улаан-Баатарай, Шэтын Е. М. Ярославскиин нэрэмжэтэ, Нижнеудинскын Г. М. Кржижановскиин нэрэмжэтэ локомотивна депонуудай коллективүүдые социалис мүрысөөндэ уринабди.

М. И. Калининай нэрэмжэтэ локомотивна депогой коллективэй суглаан дээрэ эдэ социалис уялганууд зүбшэн хэлсэгдэжэ баталагдаа.

СОЮЗНА РЕСПУБЛИКАНУУДАЙ КОМПАРТИНУУДАЙ СЪЕЗДНҮҮД

ҮЕ САГАЙ ЭРИЛТЭ ЕХЭ

КИШИНЕВ. (ТАСС). Молдавиин Компартиин январиин 23-да эндэ нээгдэһэн XVI съездын делегадууд республикын экономико болон соёлой хүгжэлтын, хүнүүдэй ажабайдалай ба ажал хэрэгүүдэй үндэһэн шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэжэ байна. Съездын урда тээхи документнүүд бодото зорилгонуудые бэелүүлгэтэй нягта холбоотой.

Молдавиин Компартиин Центральна Комитедэй болон тэрэнэй шалгалтын комиссиин тоосоонууд, КПСС-эй Программын шэнэ найруулгын, дурадхагдаһан хубилалтануудтай КПСС-эй Уставай, 1986—1990 онуудта болон 2000 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүдэй проектнүүдтэ үндэһэлэн, республикын партийна организациин бэелүүлхэ зорилгонуудые зүбшэн хэлсэлгэ, Молдавиин Компартиин хүтэлбэрилхы органуудые, КПСС-эй XXVII съездын делегадуудые һунгалга съездын зүблэхэ зүйлдэ табигдана.

Молдавиин Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь С. К. Гроссу тоосоото элидхэл хэбэ.

Тоосоото үе соо республикын партийна организаци КПСС-эй XXVI съездын болон Молдавиин Компартиин XV съездын шиидхэбэринүүдые бодотоор бэелүүлхэ, хүдэлмэриин гуримые һайжаруулха, хүтэлбэрилгын хуушарһан онол аргануудые эрид усадхаха, КПСС-эй ЦК-гай апрелиин ба октябриин (1985 он) Пленумүүдэй эрилтэнүүдэй, Молдавиин Компартиин ЦК-гай тоосоон тушаа КПСС-эй ЦК-гай тогтоолой үндэһөөр тэрэнэй бүхы шатануудай дайшалхы ябуулгые дээшэлүүлхэ талаар ехэ оролдолго гаргаһан байна гэжэ элидхэл соо, делегадуудай хэлэһэн үгэнүүд дотор тэмдэглэгдээ.

Экономическа, социальна ба соёлой хүгжэлтын талаар республикын шэнэ амжалтануудые туйлаһан ушар тоосоото үеын политическэ эгээл шухала үрэ дүн болоһон байна. Ниитын продукт үйлэдбэрилгэ—25, национальна доход 26 процентээр дээшэлүүлэгдээ.

Гэхэтэй хамта республикын экономико болон социально-ниитын ажабайдалай һалбаринуудта горитой ехэ дутуу дундануд ушаржа байна. Партийна хүдэлмэри хүнэй эдэбхи үүсхэлые дээшэлүүлгэдэ үшөөл хангалтагүйгөөр нүлөөлнэ гэжэ делегадууд хэлэбэ.

Молдавиин Компартиин шалгалтын комиссиин тоосоото элидхэлые делегадууд шагнаба.

Съезд хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлһээр.

ФРУНЗЕ. (ТАСС). Киргизэй Компартиин январиин 23-да нээгдэһэн XVIII съездын делегадууд съездын урда тээхи документнүүд дотор найруулагдаһан социально-экономическа зорилгонуудые шиидхэлгын тодорхой программые зүбшэн хэлсэнэ.

Туйлаһан амжалтануудаа делегадууд партийна эрилтэ ехэтэйгээр шэнжэлнэ, экономико, ажахын ба партийно-политическэ бүхы хүдэлмэриие партиин зүгһөө хүтэлбэрилгын түхэл шэнжэнүүдые, онол аргануудые шэнэдхэн хубилгаха харгы замуудые зүбшэн хэлсэнэ, эрдэм-техникын дэбжэлтые хурдадхаха дурадхалнуудые оруулна.

Киргизэй Компартиин Центральна Комитедэй болон шалгалтын комиссиин тоосоото элидхэлнүүд, КПСС-эй Программын шэнэ найруулгын, дурадхагдаһан хубилалтануудтай КПСС-эй Уставай, 1986 — 1990 онуудта болон 2000 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүдэй проектнүүдтэ үндэһэлэн, республикын партийна организациин бэелүүлхэ зорилгонуудые зүбшэн хэлсэлгэ, Киргизэй Компартиин хүтэлбэрилхы органуудые, КПСС-эй XXVII съездын делегадуудые һунгалга съездын зүблэхэ зүйлдэ табигдана.

Киргизэй Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь А. М. Масалиев тоосоото элидхэл хэбэ.

Партийна комитедүүдэй болон эмхинүүдэй, гүрэнэй, ниитын органуудай дайшалхы ябуулгые дээшэлүүлхэ, эхин партийна организаци бүхэнэй, коммунист бүхэнэй эдэбхи үүсхэлые бадаргаха шухала гэжэ тэрэ хэлээ.

Республика олонхи үрэ дүнгүүдээр түсэбтэ арбан нэгэдэхи табан жэлэйнгээ даабаринуудые дүүргээ. Ороной ниитэ нэгэн арадай ажахын комплексые хүгжөөлгэдэ тэрэнэй оруулдаг хубита ургаа.

Гэбэшье һүүлэй жэлнүүдтэ Киргизэй Компартиин ЦК ажалшадай дунда ябуулдаг эмхидхэлэй, ниитэ-политическэ хүдэлмэриие һулаpуулаа, суглаа хуралдаануудаар үлүүсэ ехээр дашуурдаг болоо гэжэ съездын делегадууд тэмдэглэбэ. Кадрнуудтай хүдэлмэри ябуулха ленинскэ гурим хазагайруулагдаһан байна гэжэ съездын делегадууд дутуу дундануудые элирүүлхэдээ, онсолон зааба.

Киргизэй Компартиин шалгалтын комиссиин тоосоото элидхэлые делегадууд шагнаба.

Съезд хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлһээр.

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

УКАЗ

«РСФСР-эй СОЁЛОЙ ГАБЬЯАТА ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭ» ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Совет соёлой талаар габьяатай байһанайнь, олон жэлдэ үрэ түгэсөөр ажаллаһанайнь түлөө «РСФСР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

Буряадай АССР-һээ

Никифоров Сергей Ивановичта — Зүүн Сибириин Гүрэнэй соёлой институдай ректор.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ В. ОРЛОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1986 оной январиин 22.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

АЖАЛАЙ ШАНАР ҺАЙЖАРУУЛХА

(АХЫН РАЙОНОЙ ПАРТИЙНО-АЖАХЫН ЭДЭБХИТЭДЭЙ СУГЛААНҺАА ТЭМДЭГЛЭЛ)

Наяхан Орлик тосхондо районой партийно-ажахын эдэбхитэдэй суглаан боложо, «Худоо ажахын продуктнуудые элбэгжүүлхэ, хүн зониие эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангалгые һайжаруулха, ниитын малай үбэлжэлгые эмхитэйгээр үнгэргэхэ зорилгонууд» гэһэн асуудалаар партиин райкомой нэгэдэхи секретарь А. С. Галсанай элидхэл шагнагдаба.

Элидхэлшэ болон үгэ хэлэгшэд үнгэрһэн табан жэлэй түсэбүүдэй дүүргэлтын зарим тэдэ дүнгүүд дээрэ тогтожо, өөрөөр хэрэглэгдээгүй, ашаглагдаагүй арга боломжонууд дээрэ онсо тогтоһон байна.

Табан жэлэй түсэбэй дүүргэлтэ дээшэлье һаань, худөө ажахын продуктнууд элбэгжэнэ. Тэдэниие ажалшадта хүргэлгэ, худалдалга тон муугаар эмхидхэгдэнэ гээд элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Үнгэрһэн табан жэл соо гүрэндэ худалдагдаһан мал бүхэнэй амидын шэгнүүр 268—275 килограммда хүрэһэн байна.

Район соо худөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ, тэрэниие хүн зондо худалдаха арга боломжонууд яһала бии. Гансал эндэ элидхэл, оролдолго хэрэгтэй. Колхозуудта тоһон, мяхан үйлэдбэрилэгдэбэшье, ехэнхи хубинь тэндээ үлэшэнэ. Энэ талаар худөө ажахын продуктнуудые шалгаха инспекци (В. Б. Будаев), райпогой бэлэдхэлэй контора (директорынь А. В. Кавцев) ажалаа һулаар ябуулна. Үмсэдөө малтай айлнуудһаа мал худалдажа абаха хэрэг муугаар эмхидхэгдэнхэй.

Район соомнай шэнэ һалбари бии болгогдожо эхилбэ. 1700 тахяа асарагданхай, «Коммунизм» колхозой Хара-Хужаар хүриндэ байрлаба. Һарадаа 500—600 үндэгэ үгэхэ байна. Тиигэжэ хүүгэдэй эмхи зургаанууд болон бусадшье эмнэлгынүүдэй ажалшадые үндэгөөр хангаха арга олдохо юм. Гансал тэрэ шэнэ ажалые зүб мүрөөр, анхаралтайгаар, харюусалгатайгаар эмхидхэхэ шухала. Энэ колхозой правлени, партиин эхин организаци ехэ ажал ябуулха зэргэтэй.

Элидхэлшэ промышленна предприятинуудта хамһабариин ажахы эмхидхэлгэдэ анхарал табиба. Ахын геолого-бэдэрэлгын экспедици иимэ ажахытай, тэрэнь яһала урагшатай. Орликой дунда һургуули хэдэн гахайнуудые тэжээдэг юм. Ахын районой, Сорогой дунда һургуулида иимэ ажахынуудые эмхидхэхэ боломоор гээд элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Мүн адуун һүрэг олошоруулха асуудал зүбшэн хэлсэгдээ.

— Адуун һүрэгөө зүб мүрөөр үсхэжэ олошоруулаа һаа, жэл бүри гүрэндэ 250—300 толгой моридые 300—350 килограмм амиды шэгнүүртэйгээр худалдаха арга олдохо байна. Харин тиихэдэ бидэ энэ һалбарияа муугаар хүгжөөнэбди. Зарим колхозуудта моридые олоор гарза хоролтодо оруулха ушарнууд бии. Жэшээлхэдэ, «Коммунизм» колхозой адуушад Б. Габанов, М. Убашеев гэгшэд үнгэрһэн жэлдэ ажалаа хайша хэрэгээр хандажа, аяар 59 толгой адуу хосорооһоо, гэжэ элидхэлшэ онсолон тэмдэглэбэ.

Арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын жэлэй зорилгонууд дээрэ тогтоходоо, нүхэр А. С. Галсанов иигэжэ хэлэбэ:

— Шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ 750 тонно мяха, 215 центнер һү үйлэдбэрилхэ, 400 тонно мяха гүрэндэ худалдаха байнабди. Тиихэдэ тэжээл бэлэдхэлгэеэ 1,5 дахин ехэ болгохо зэргэтэйбди.

Энэ хараалагдаһан түсэб бэелүүлхын тула ниитын малай үбэлжэлгые һайнаар үнгэргэхэ шухала. Үбэлжэлгын эхилһээр, гурбан һарын турша соо, район соо 122 толгой эбэртэ мал, 123 толгой хонид, 15 толгой морид гарзалаа. Энэ ушар дары усадхаха хэмжээнүүдые абаха эрилтэ табина. Үбэлжэлгые һайнаар үнгэргэжэ, бүхы түсэб уялгануудаа дүүргэхэ дүүрэн арга боломжо бии. Гансал ажалаа һайнаар эмхидхэхэ, ниитэ-политическэ хүдэлмэри эдэбхижүүлхэ, хүн бүхэниие үндэр бүтээсэтэ ажалда элсүүлхэ хэрэгтэй.

«Коммунизм» колхозой партбюрогой секретарь Ж. Д. Гармаев үгэ хэлэжэ, малшадай үбэлэй үедэ ябуулжа байгаа ажал дээрэ тогтобо.

— Манай колхоздо шэнэ һалбари — шубуу үсхэбэрилгэ бии болобо. Энэ шэнэ ажалдаа бидэнэр ехэ анхарал табижа, аша үрэтэйгөөр тэрэнээ эрхилхэ ёһотойбди, — гэжэ тэрэ хэлэбэ.

— Энэ жэлэй үбэлжэлгэ хадаа онсо удха шанартай, тэрэнэй дүнгүүдһээ арбан хоёрдохи табан жэлэй түсэбэй дүүргэлтэ сүм дулдыдаха байна,— гээд, «50 лет Октября» колхозой түрүүлэгшын орлогшо И. М. Ошоров хэлэбэ.— Эндэ ехэ саһан орожо, малай бэлшээри гүнзэгыгөөр хушагданхай. Тиимэһээ эндэхи малшад 1600 толгой малаа үбэлэй дунда ондоо тээшэнь туужа абаашаха баатай болоно.

Худөө ажахын управлениин ахамад зоотехник С. С. Дарбаков районой колхозуудай табан жэлэй туршада түйлаһан амжалтанууд тухай хэлээд, үшөө ашаглагдаагүй арга боломжонууд дээрэ тогтожо, нэн түрүүн тэжээл бэлэдхэлгэдэ анхарал хандуулаа. Мүнөө нэгэ толгой малда нэгэ центнер тэжээл хүртэнэ. Энэ тон бага гээшэ. Саашань адуун һүрэг олошоруулха асуудалда анхаралаа хандуулаа. Азарга, буха ба хусануудые һайнаар барижа, тобио тарганаар тэдэниие ороондо табиха шухала гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Арадай хиналтын районно комитедэй түрүүлэгшэ Н. Х. Мандагаев үгэ хэлэхэдээ, ажалшадые эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангалгада ехэ дутуу дунданууд бии гэбэ. Ажахынуудай али зэргээр, хэр ашаг үрэтэйгөөр хүдэлжэ байһан тухай һайнаар тоологдоногүй, шэнжэлэгдэнэгүй. Үйлэдбэрилэгдэһэн эдеэ хоол — тоһо, мяхан —имагтал колхоз дээрэ гаргашалагдана. Саашань элдэб шалтагаанаар малай гарза хоролтодо орохо ушарта нэн түрүүн ветеринарнууд зэмэтэй гэжэ, Мандагаев тэмдэглэбэ. Тэдэнэр тон һулаар хүдэлнэ. Гансал актнуудые бэшэхэһээ ондоо мал эмшэлхэ тухай балай бодомжолногүй. Тиихэдэ колхозуудай отделенинүүдые даагшанар харюусалга багатай. Тэдэнэр юунэйшье түлөө харюусанагүй, гансал түрүүлэгшэ бүхы юумэнэй түлөө харюусалгатай. Энэ буруу ябадалые болюулха гээшэ тон шухала. Үшөө нэгэн тон шухала асуудал гэхэдэ, түрүү дүй дүршэл нэбтэрүүлгэ болоно. Энээндэ анхарал тон багаар хандуулагдана гээд Мандагаев шүүмжэлбэ.

Партиин ба ажалай ветеран, Буряадай АССР-эй габьяата ветеринарна врач А. И. Целовальников үгэ хэлэжэ, үнинэй, бэрхэ малшадай баян дүй дүршэл тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэбэ.

Мүн эдэбхитэдэй суглаан дээрэ бэлэдхэлэй конторын ахамад бухгалтер Г. М. Ошорова, «Окинский» гэжэ гүрэнэй ан олзоборилгын ажахын директор Н. Ш. Будаев гэгшэд үгэ хэлэбэ.

Суглаан дээрэ арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Д. Д. Наханцаков үгэ хэлэһэн байна.

Зүбшэгдэһэн асуудалаар зохихо тогтоол баталагдан абтаба.

Вл. ГАЛСАНОВ.

ҮНДЭР ШАГНАЛДА ХҮРТЭГШЭД

ХОНИШОНОЙ ЭРМЭЛЗЭЛ

— Үнгэрһэн онуудай үбэлжэлгын үедэ мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ талаар Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ амжалта түйлаһанайнгаа түлөө СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар Яруунын районой «Коммунизм» колхозой хонишон Цыбандари Цырендоржиевна Митыпова Ажалай Алдар Солын III шатын орденоор шагнагдаба, — гэжэ суглаанай түрүүлэгшын соносхоод, бэеэр набтархан, хурса харасатай эхэнэрэй энгэртэ гүрэн түрын үндэр шагнал зүүлгэхэдэнь, талын хара харгсуу һалхинда шэрбүүлжэ хүрилшэһэн нюуртань баярай тэмдэг үзэгдөөдхибэ. Мойһон хара нюдэнүүдынь ошотон ялалзаба.

Зүб даа! Ажалаар олдоһон шагналаараа Цыбандари Цырендоржиевна урмашангүй яаха гээшэб! Юуб гэхэдэ, аяар хори нэгэн жэлэй туршада эхэ хонидой отарада ахалагша хонишоноор хүдэлжэ байхадаа, һүүлшын гурбан табан жэлэй туршада районойнгоо хонишод-зуутанай тоодо алгадгүй орожо ябаал.

Хэдышье малша угай басаган һаа, гансата иимэ шадамар бэрхэ хонишон болоогүй ааб даа. Түрүүшын үедэ тухашарха, урмаяа хухарха ушаршье гарадаг бэлэй. Үбһэ тэжээлшье хомор, фермэ соонь хүйтэн, нойтон... Сугтаа хүдэлхэеэ ороһон хэдэн басагадынь, удаан тэсэнгүй, ондоо мэргэжэл шэлэһэн юм. Тэдэнэй жэшээгээр энэ хүнгэн бэшэ ажалаа орхижо, ондоо ажалда ороод, дулаан гэр соохоно һуухада яанаб гэжэ Цыбандари ой ухаандаа олол шэбшэһэн байха. Зүгөөр эрид шууд абари зантай басаган сухаряагүй...

— Хонин бүриһөө хурьга абаад, нарай үхибүүн мэтэ бөөмэйлэн харууһалжа, түлжүүлхэ гээшэ бэлэн хэрэг бэшэ ааб даа. Тиибэшье һаань, даажа байһан отарынгаа 100 эхэ хонин бүриһөө зуу гү, али зуунһаа үлүү хурьга абадагби, —гэжэ орденто хонишон хөөрэбэ.

Иимэ үрэ дүн түйлахань бэлэн хэрэг бэшэ гэжэ худөөгэй ажалда заахашье һаа хабаатай хүн бүхэн мэдэхэ байха. Жэлэй дүрбэн сагта хонидой хойноһоо ябажа гараагүйдэ аргагүй ха юм. Юуб гэхэдэ, хонид бэлшээриин мал гээшэ ааб даа. Тиимэһээ үбэлэй харгсуу хүйтэн, хабарай хара һалхин, нажар, намарай хура бороо гэнгүйгөөр хонин һүрэгөө улаан шаргал наранай гарахаһаа эртэ урид, үүр сайха багһаа эхилээд үдэшын боро хараан болотор адуулжа, хүсэ тамиртай болгоод, үбһэ тэжээлээ хүсэд хүрэхөөр ноосолжо, эхэ хонидтоо искусственна үрэжүүлгэ һайн шанартайгаар хэжэ, ниитын малай үбэлжэлгые түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтаха хэрэгтэй болоно.

Тиигээд түл абалгын тон тухашаралгатай, харюусалгатай хаһын хүрэжэ ерэхэдэ, одоолшье үргэһэ нойргүй, унаһан малгайгаа абаха сүлөөгүй хүдэлхэ саг гарадаг.

Энэл үедэ абтаһан хурьгадаа гарзалуулангүй түлжүүлээд, эхэһээнь илгажа ондоо хонишодто дамжуулһанай, хонидойнгоо нооһо хайшалуулһанай һүүлээр лэ тэдэнэй түхэреэн жэлэй ажалай үрэ дүн согсолхо хаһа хүрэжэ ерэдэг юм.

Эдэ бүхы ажал хүдэлмэриеэ жэншэдгүй хээд лэ байдаг Цыбандари Цырендоржиевнагай гансал үнгэрөөшэ жэлэйнь үрэ дүнгүүдые хараад үзээл. Жэшээлхэдэ, тэрэ зуун эхэ хонин бүриһөө 110 хурьга түлжүүлжэ, нэгэ хонинһоо 3,3 килограмм нооһо хайшалаа, мүн эмо болгогдоһон хурьганай амидын шэгнүүрэй талаар түсэб дүүргэгдээ. Ажалдаа түйлаһан амжалтануудайнгаа түлөө түрэл Яруунадаа, мүн республика соогоо суутай болоһон хонишон гүрэн түрын зүгһөө үшөө нэгэ шагналда хүртэбэ ха юм. Харин урда жэлнүүдтэ түйлаһан амжалтануудынь «Ажалай габьяагай түлөө» гэһэн медаляар, СССР-эй БДНХ-гай медальнуудаар сэгнэгдэһэн байха.

Хонишоной энэ жэлэйнь ажал хэрэгүүдээр һонирхоходомнай, тэрэ иигэжэ хэлэбэ:

— КПСС-эй болохоёо байгаа XXVII съездын хүндэлэлдэ манай бригадынхид зуун эхэ хонин бүриһөө 105 хурьга түлжүүлжэ, нэгэ хонинһоо 3,3 килограмм нооһо хайшалха гэһэн социалис уялга абанхай. Мүнөө дүрбэдэхи жэлээ хурьгалха 560 эхэ хонитойбди. Тэдэмнай хүсэ тамираар яһала бараг. Искусственна үрэжүүлгэ хаһа сагтань, һайн шанартайгаар хэгдээ. Зундаа Норбо-Самбу нүхэрни үбһэшэдэй звено эмхидхэжэ, хүсэд хүрэхэ бүдүүн тэжээл нөөсэлэнхэйбди. Энэ жэлдэ сэрэгэй албанһаа табигдаһан Баир Цыбенов дунда һургуули дүүргэһэн Доржо-Ханда Цыренова хоёр маанадтай хамта хүдэлжэ байна. Һүбэлгэн бэрхэ, ажалша залуушуул. Дүй дүршэлөө халан абхуулхые оролдохолби даа.

Зүб, угай малшан Цыбандари Цырендоржиевна ажабайдалайнгаа арюун замда һая гаража ябаһан эдэнэртэй баян дүй дүршэлөөрөө хубаалдангүй яахаб даа. Эдэнэр хожомынь һурган хүмүүжүүлэгшынгээ жэшээ даган, сэлгеэ Яруунаяа суурхуулха хонишодшье боложо магадгүй.

Орденто хонишон мүнөө шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбтэ даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхэ хүсэл эрмэлзэлтэйгээр ажаллажа байнхай. Юуб гэхэдэ, Эхэ оронойнай үндэр шагнал — Ажалай Алдар Солын III шатын орден энээндэ уряална бшуу.

Ш. ГОМБОЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ц. Ц. Митыпова.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

Бууралһан солоёо бусаахаар

ӨӨҺЭДҺӨӨ ДУЛДЫДАХА

Түрэл Коммунис партиингаа XXVII съездые ажалай эрхим бэлэгүүдтэйгээр угтахын түлөө мүнөө манай бүхы Совет орон соо дэлгэрһэн социалис мүрысөөн үдэр, хоног бүри улам эршэдэн, шэнэ шэнэ амжалтанууд тээшэ уряалан дуудана. Энээндэ бидэ хонишод баһал хубитаяа оруулалсаха ёһотойбди, оруулнашьебди.

Үнгэрэгшэ жэлэй һүүл багаар «Буряад үнэн» газетын хуудаһанда Баргажанай районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон, Социалис Ажалай Герой Д-Н. Б. Сундуевай бэшэһэн «Бууралһан солоёо бусаахаар гү?» гэһэн гаршагтай статьяе ехэтэ һонирхон уншаад, олон юумэ бодожо үзөө һэм. Тиигээд өөрынгөө һанамжа, дурадхалнуудые согсолон суглуулжа, тобшо тэдыгээр хэлэхэ гэһэн хүсэл эрмэлзэлдэ абтаа хүм.

Урдань гэхэ гү, али хэдэн жэлэй саада тээ манай райондо эхэ хонидойнгоо тус бүриһөөнь хурьга абажа түлжүүлдэг, ажахы, район, республика соошье суурхаһан зуутан алдартай хонишодоймнай тоо яһала олон байһан юм. Тэдэнэй түрүү манлайда Социалис Ажалай Герой Намжилма Тогмитова, Ленинэй ба Ажалай Улаан Тугай орденто Карп Танганов, СССР-эй Верховно Соведэй депутат ябаһан Зоя Жамсаранова, Ленинэй орденто Ойдоп Тагаров болон бусад оролсогшо бэлэй. Удаань Үдын совхозой түрүү хонишон, мүнөө партиин XXVII съездын делегат Георгий Бимбаев, Хүрбын совхозой бэрхэ хонишон Фанья Загидулина, манай ажахын Маланья Балсамбуева, Бадмажап Дондоков гэгшэдэй нэрэ обогууд мэдээжэ болон алдаршаа.

Зүгөөр үнгэрэгшэ жэлэй ажалай дүнгүүдээр эхэ хонидые харууһалдаг 94 ахалагша хонишодой оройдоол 7-ниинь зуун эхэ хонин бүриһөө 100 гаран хурьга абажа түлжүүлээд, «сагаан алта» суглуулан абаха түсэбөө дүүргэжэ гараһан байха юм. Тэдэнэй тоодо, манай ажахын гурбан хонишод, мүн тиихэдэ бидэнэй бригада оролсоно.

Нёдондо бидэ зуун эхэ хонин бүриһөө 104 хурьга абажа, тэдэнээ эхэһээнь һалгаахадаа, 18 килограммда хүргөөд, нооһо хайшалха даабаряашье дүүргээ зомди.

Хурьгадаа тобир һайнаар түлжүүлжэ, тусхай һүрэг болгоод, өөһэдөө харууһалха гэжэ оролдонобди. Бэеэр томо эмэ хурьгад саашадаа һайн түлгэ, зуһагууд боложо, тиин ажахын эхэ хонидой шэнэ, дээгүүр шанартай үүлтэрэй һүрэг эмхидхэгдэхэ гээшэ.

Хонин һүрэг үсхэбэрилгые саашадань улам һалбаруулан хүгжөөхэ, Хориин районой бэрхэ хонишодой хуушанайнь дар солые һэргээхын тула хамагай түрүүндэ үбһэ тэжээл лэ элбэг ехээр, үбэлдөө — хабартаа хүсэд хүрэмөөр бэлдэжэ, сабшалан, бэлшээриин, таряалангай газарай хүрьһыень һайжаруулан, ургасыень дээшэлүүлхэ хэрэгтэй гэжэ һананаб.

Отара бүхэнэй хажууда сабшалангай гү, али зелёнко таридаг газартай байбал, ехэл һайн бэлэй. Тиигээ һаа, тэндэһээ үбһэ, ногоон тэжээл элбэгээр хуряажа абаха, намарай сагта тэрээн дээрэ хонидоо бэлшээжэ таргалуулха аргатай байха һэмди.

Манай бригада хамтын подрядай гуримые үйлэдбэридөө нэбтэрүүлээд, муу бэшээр хүдэлжэ байна. Тиин тэрэнэймнай түрүүшын үрэ дүнгүүд тобойжо харагдахадаа, һанал бодолыемнай [illegible] халба.

Хэжэ байһан [illegible] рээ амжалта түй[illegible] бүхэнэй өөрын [illegible] дулдыдадаг юм [illegible] най бэрхэ хони[illegible] дуев ехэл зүбө[illegible] гэ ажахы соо [illegible] адли оршон б[illegible] лээд хүдэлжэ б[illegible] ондоо дүнгүү[illegible] ушарнууд нэгэ[illegible] ралдана. Үнгэр[illegible] най совхозой [illegible] шод нүхэд Ин[illegible] буев, Цыремпи[illegible] отарануудта [illegible] бүриһөө арайл[illegible] хурьган абтаһан [illegible] Гэхэтэй хамта [illegible] дай хонидынь [illegible] гарзалаа. Тэрэ[illegible] лан, нооһо хай[illegible] мэлтэ шэгнүүр [illegible] тэ даабаринууд [illegible] үлэшоо. Энэ жэ[illegible] наб гэхэдэ, ажа[illegible] хижүүлхэ, хони[illegible] жаруулха, залу[illegible] ажалда дуратай [illegible] жүүлхэ хэрэгт[illegible] гаар хандуулаг[illegible] дэглэхэ хэрэгтэй.

Һүүлэй жэлнү[illegible] лаар манай хү[illegible] Хориин совхоз[illegible] һайшаалтайшье [illegible] лагдана. Энэ аж[illegible] нишон Анна Д[illegible] амжалтатайгаар [illegible] нин бүриһөө т[illegible] нээ гарзалуула[illegible] болгожо, эхэһээ[illegible] һо ехээр абаха [illegible] холо үлүүлэн [illegible] даг.

Манай районо[illegible] шон, Ажалай А[illegible] ба III шатын о[illegible] Мархаевич Бим[illegible] лые һурган [illegible] лаар ехэ хүдэлм[illegible] додог гээшэ. [illegible] дойнь Клавдия [illegible] эсэгэ хоёртойг[illegible] жэ, тэдэнэйнгэ[illegible] шэлые халан аб[illegible] лай найдамтай [illegible] ложо байна б[illegible].

Эхэ хонидые [illegible] аргаар үрэжү[illegible] харюусалгатай [illegible] дэлмэри респу[illegible] ажахынуудайхи[illegible] дөө эмхидхэдэ[illegible] рэниие ямараа[illegible] түл абалга г[illegible] дадаг.

Гэхэтэй хамта [illegible] да хонидые [illegible] гаар үрэжүүлх[illegible] рал үшөөл һ[illegible] Минии һанахада [illegible] эрилтэнүүд г[illegible] нэгүй. Бии байг[illegible] нуудые усадха[illegible] зоймнай мэр[illegible] шууд хэмжээн[illegible].

Мүнөө манай [illegible] абалгын халуун [illegible] даа ябажа бай[illegible] лаһан амжалтан[illegible] бадхан, шэнэ [illegible] жэ, угтэһэн даа[illegible] бол дүүргэхын [illegible] бди.

Арбан хоёр[illegible] лэй түрүүшын [illegible] гэ урдынхиһаа [illegible] гэргэгдэжэ бай[illegible] гадаймнай бай[illegible] дулаалагдаһан, [illegible] һэ, һолоомо, [illegible] сэд хүрэхөөр [illegible] леэмнай бэлэд[illegible].

Дайралдаһан [illegible] нуудые саг д[illegible] жа, түрүү дүй [illegible] баритайгаар [illegible] нидойнгоо ү[illegible] руулан, шэнэ [illegible] шэ тэгүүлэн аж[illegible] нишон бүхэнэй [illegible] болоно.

[illegible]

ШЭНЭ УЯЛГА

Улаан-Үдын телеграфно-телефонно станциин 37 уралан нарижуулагшад үнгэрэгшэ жэлэй туршада 55 дурадхал оруулһан байна.

Коммунист Г. Г. Забродинагай толгойлдог цехэй коллектив гурба мянга гаран түхэригэй ашаг үрэтэй уралан нарижуулгын 15 дурадхал оруулаа.

Уралан нарижуулагшад Б. В. Балдаев, Н. М. Шергин, электромеханик А. П. Баранова, ахалагша инженернүүд В. Н. Бурковский ба Л. Н. Усов, инженернүүд Ю. А. Миронова, В. П. Даниленко, Б. К. Кожевникова, мүн ВОИР-ай Хүндэлэлэй грамотануудаар ба мүнгэн шангаар урмашуулагдаа.

Энэ станциин уралан нарижуулагшад 1986 ондо 10 мянган түхэригэй аша туһатай 70 дурадхалһаа үсөөн бэшые үйлэдбэридэ оруулха шэнэ уялганууды абаа.

Б. СОТНИЧ, манай штатнабэшэ корр.

РЕПОРТАЖ

ЗОМГООЛОО ЗОРГОНДОНЬ ХАЯНГҮЙ...

«Үйлэдбэриин бүхы үлэгдэлнүүдые технологическа зомгоол болгон буйлуулая!» гэнэн уряа-бэшэг таһалгаряагүй хүдэлгэдэжэ байһан транспортёрой нэгэ хажууда үргэлжэдөө бэшээтэй. «Бурятмебель» нэгэдэлэй модо хюрөөдэлгын цехэй газаагуур үнгэрөө һаа, эндэ заатагүй анхархат. Хэршэгдэжэ, бодото түхэлдөө хүргэгдэһэн технологическа зомгоол транспортёрой ута нарихан хоолойһоо зогсолтогүй адхарна. Тойроод — иимэ продукци обоо хүбөө, һайса ябталан табигдаһан томо бухалнуудые һануулна.

—Энэмнай вагонуудта ашагдажа, Селенгинскын ЦКК эльгээгдэнэ. Жэлдээ 37 мянган кубометр иимэ зомгоол гарганабди. Анхан, шэнэ цехэй ашаглалгада тушаагдаагүй байхада, модо хюрөөдэлгын үлэгдэлнүүд эндэһээ саашаа абаашагдажа, зомгоолнай зоргондоо хаягдадаг байһан юм. Нэгэ кубометр технологическа зомгоол 4 түхэриг 80 мүнгэтэ болодог. Бодоод үзыт даа, хэды шэнээн ашаг олзо абтанаб, — гэжэ цехэй начальник С. Ф. Комаров хөөрэнэ.

Цехэй хоёрдохи дабхарта гарабабди. Эндэ модо хюрөөдэлгын РД—75-6 түхэлэй машинын саана модоной холтоһо хууладаг 4 станок дүүрэн хүсэндөө хүдэлгэгдэнэ. Үнинэй хүдэлмэришэн В. К. Селиверстов шадамар бэрхээр станогоо ашаглана. Тэндэһээ дондорон гараһан модон «шараа нюсэгэн», болонхой хюрөөдэгдэхөөр саашаа дамжуулагдана.

— Энэ холтоһонтнай хайшаа абаашагданаб? — гэжэ һонирхобобди.

— Энэтнай станогһоо дүтэхэн тээ тэрэ нүхэн руу сэхэ доошоо конвейерээр буулгагдана. Шэнэһэнэйнь холтоһон Красноярск хотын арһанай заводто эльгээгдэдэг юм. Арһа элдэхэдэ, зөөлэрүүлхэдэ хэрэгтэй болдос энээнһээ абтадаг. Харин нарһанай холтоһоной хэрэглэмжэнь тодорхойлогдоогүй, мүнөө дээрээ түлеэнэй ороондо хэрэглэгдэнэ, — гэжэ технолог А. И. Молчанов харюусаа һэн.

Хюрөөдэлгын үедэ гараһан модоной үлэгдэлнүүд доошоо, нэгэдэхи дабхартахи бункер руу хаягдана. Тэндэһээ жэжэдхэн сабшадаг машинын хомхой «аман» руу ороһоной удаа тусхай дүүжэн һагшуурта дамжуулагдана. Хэмһээ томоор жэжэдхэгдэһэнүүдыень һагшуур «голожо», нүгөө конвейерээр һөөргэнь эльгээнэ. Дахинаа сабшагдаад, тааламжатай болоод ерэхэдээ, үнөөхи уряа-бэшэгтэй транспортёрой хоолойгоор «урдаад», бэлэн болоһон продукциин складта адхагдажа, Селенгинскын ЦКК эльгээгдэхэ замдаа гарана бшуу.

Энэ цехэйхид һарадаа 3,5 мянган кубометр иимэ продукци гаргаха түсэбөө саг үргэлжэ дүүргэнэ. Холтоһо хуулдаг станогые хүдэлгэгшэ С. С. Мартемьянов, модоной үлэгдэл жэжэдхэн сабшадаг машинануудые заһабарилдаг слесарь А. И. Вторушин гэгшэд илангаяа һайнаар хүдэлдэг юм. КПСС-эй XXVII съездые угтуулан дэлгэрһэн мүрысөөндэ эдэнэр хубиин дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абаа һэн.

— Шиидхэгдээгүйшье асуудалнууд бии. Модоной хибэдэһэнэй 50 процентые хирпиисын заводто, худөөгэй районуудта эльгээдэгбди. Теэд нүгөө 50 процентнь миин һалашанал даа. Саашадаа энээнээ аятайханаар багсалаад, түлеэ залһанай ороондо гү, али үшөөшье ондоо хэрэглэмжэдэ дамжуулха зорилготойбди,— гэжэ А. И. Молчанов һанамжаяа хэлээ һэн.

Ороной саашанхи хүгжэлтын гол шэглэлнүүдэй проект соо иимэ мүрнүүдые уншанабди: **«Ой модоной, целлюлозо-саарһанай ба модо болбосоруулдаг промышленностьда модо болбосоруулгые комплексноор эрхилһэнэй ашаар модонһоо гарадаг зүйлнүүдые бүри һайнаар ашагладаг болохо. Модоной үлэгдэл ашаглалгые 70—75 миллион кубометртэ хүргэхэ».**

Модоной үлэгдэлһөө шухаг хэрэгтэй продукци буйлуулан гаргагшад арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэб болзорһоонь урид дүүргээд, шэнэ жэлһээ тон һайнаар ажаллана. Арадай ажахыда алмалта, арьбалалтын түлөө тэмсэгшэд мүн гэжэ эдэнэрые нэрлэмээр юм.

Г. ТУРТУЕВА.

Улаан-Үдэ.

КПСС-эй XXVII съездые УГТУУЛАН

ДЕМОКРАТИ ҮРГЭДХЭЛГЭ, ХАРЮУСАЛГА ДЭЭШЭЛҮҮЛ[illegible]

УСТАВЫЕ ХУБИЛАЛГЫН ГОЛ ЗОРИЛГО

КПСС-эй Программын шэнэ найруулгын, КПСС-эй Уставай хубилалтануудай, 1986—1990 онуудта болон 2000 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүдэй проектнүүдые хэблэлдэ толилходоо, манай парти өөрынгөө шухалын шухала теоретическэ ба политическэ документнүүдые үргэн ехэ зүбшэн хэлсэлгэдэ гаргаба ха юм. Парти экономикын хүгжэлтын, өөрынгөө дотоодын ба гадаадын политикын үндэһэн шухала асуудалнуудаар арад зонтоёо зүбшэнэ гээшэ.

Демократическа үргэн үндэһэн һуури дээрэ эдэ документнүүдые бэлдэлгэшье ябуулагдаһан юм. Тэрээндэ ажалша коллективүүд, партийна, совет болон ниитын эмхинүүд, эрдэмэй эмхи зургаанууд болон дээдэ һургуулинууд, министерствэнүүд болон албан зургаанууд, үргэн ехэ олониитэ ажалшад хабаадаһан байна. Жэшээнь, Уставта хубилалтануудые оруулха тухай табан мянга шахуу бэшэг бэлэдхэлэй үедэ КПСС-эй ЦК-да болон хэблэлэй түбэй органуудта ороһон байна бшуу. Тэдээн соо бэшэгдэһэн совет хүнүүдэй хүсэлэнгүүд ба дурадхалнуудые КПСС-эй Центральна Комитедэй тусхай программна комиссиин гэшүүд нарин нягтаар шэнжэлэн, али бүхы талаһаань хаража үзэһэн юм.

Устав хадаа партиин эмхидхэлэй байгуулалтын түхэл ба янзые, ажал ябуулгын онол аргануудые, ажабайдалайнь гол ёһонууд болон гуримуудые тодорхойлһон партиин үндэһэн хуули мүн болоно. В. И. Ленинэй хэлэһэнэй ёһоор, «хамтаараа баталан абаһан эмхидхэлэй дүримүүдые» дотороо оруулха Устав хадаа партиин Программатай таһаршагүй холбоотой. Тэрэнэй заабаринуудһаа үндэһэ абадаг, мүн программна уг зорилгонуудые бодото дээрэнь бэелүүлхэ, үзэл сурталай-политическэ ба эмхидхэлэй хүдэлмэриин, теори болон бодото хэрэгэй нэгэдэлые хангаха шухала арга зэбсэг болодог байна бшуу.

Өөрынгөө Программануудай (түрүүшынхинь — 1903 ондо, хоёрдохинь — 1919 ондо, мүнөө хүсэндөө байһан, гурбадахинь 1961 ондо баталан абтаһан юм) тус тустайнь зохилдуулан, тэдэнэй эрилтэнүүдтэ харюусама Уставуудые КПСС эрдэм ухаанай үндэһөөр зохёон найруулдаг байгаа. Түүхын тодорхой эрхэ байдалһаа, парти доторой хүгжэлтын ба совет обществын ажабайдалда партиин хүтэлбэрилхы үүргын улам ургаһанһаа дулдыдан, тэдээн дотор зохихо хубилалтанууд болон нэмэлтэнүүд оруулагдадаг байһан гээшэ. Гурбадахи Программын хүсэндөө байһан үе соо, жэшээлхэдэ, партиин Уставта хоёр дахин: КПСС-эй XXIII (1966 он), XXIV (1971 он) съезднүүд дээрэ зарим тэды хубилалтанууд оруулагдаа бэлэй.

КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1985 он) Пленумээр һайшаагдаһан, Уставта мүнөө оруулагдахаар дурадхагдаһан хубилалтанууд Программын шэнэ найруулгын проектын заабаринуудтай бүрин гүйсэдөөр харюусана бшуу. Тэдэнэй гол удха гэхэдэ, нэгэ талаһаа, парти доторой демократиие саашадань үргэдхэлгэ, коммунистнуудай, партиин бүхы организацинуудай үүсхэл ба эдэбхиие хүгжөөлгэ болоно. Нүгөө талаһаа, КПСС-эй гол шухала хараа шугамые бодото дээрэнь, өөрынгөө хүдэлмэриин тодорхой участок дээрэ бэелүүлгэгүй түлөө, тэрэниие хэрэг дээрэнь бэелүүлхын тула ажалшадые эмхидхэлгын түлөө партиин гэшүүн бүхэнэй харюусалга дээшэлүүлгэ болоно.

Тиихэдэ партиин байгууламжын, ажабайдалай ба ажал ябуулгын эмхидхэлэй ленинскэ гол ёһонууд хубилашагүй, зандаа үлэнэ ха юм.

СОВЕТ ОБЩЕСТВЫН ЗАЙЛАШАГҮЙ ХУУЛИ ЁҺО

Партиин хүтэлбэрилхы үүргын ургалта хадаа совет оронной урда табигдаһан зохёон байгуулхы зорилгонуудай хэмжээнэй асари ехэ, орёо бэрхэшээлтэй болоһон ушартай сэхэ холбоотой. Энээнһээ уламжалан, совет общество доторхи КПСС-эй үүргэ болон удха шанар бүри гүйсэд дүүрэнээр элирхэйлэн харуулагданхай. Энээнтэй хамта партиин гэшүүн тухай, тэрэнэй буридэлэй байгууламжын гол ёһонууд болон онол аргануудай тухай асуудалда хабаатай заабаринууд саашадань хүгжөөн харуулагданхай. КПСС-эй гэшүүдэй уялганууд болон эрхэнүүд, мүн тэрэшэлэн партиин зэргэнүүдэй дунда эмхидхэл ба журам бэхижүүлгэтэй холбоотой заабари дүримүүд горитой ехээр нэмээгдэнхэй. Тиихэ зуураа партида абалгын шиидхэхы эрхэ нүхэсэл гэхэдэ, хүнэй политическэ ба хэрэг бүтээлгыч шэнжэ шанар, тэрэнэй үнэн сэхэ, томоотой байлга, коммунизм байгуулгын хэрэгтэ өөрынгөө хүсэ шадалые үгэхөөр бэлэн байлга урдань байгаашье, байхашье юм. Энээнтэй хамта эгээл эрхим хүнүүдые партиин зэргэдэ нэгэ нэгээрнь шэлэн абалгые хангаха нэмэлтэ хэмжээнүүд хараалагданхай. Энэ зорилгоор партиин нээмэл суглаанууд дээрэ гол түлэб КПСС-тэ абаха ябадал дахинаа бэтадхагдаа. Тэрэшэлэн гансал өөрынгөө даабариин түлөө бэшэ, харин тэрэнэй зууршалгаар партиин зэргэдэ ороһон хүнэй хэрэгүүдэй түлөө зууршалга үгэгшын харюусалга тухай заабаринуудые онсолон харуулха гээд дурадхагдана.

КПСС-эй гэшүүдтэ эрилгэ шангадхаха гээд проект мүн лэ дурадхана. Өөрынгөө түрүү үүргые тэдэнэй хэр зэргэ оролдосотой һайнаар, харюусалгатайгаар бэелүүлдэг байһанһаа олониитэтэй партиин холбоонуудай бата бэхи байлга, тэрэнэй нэрэ хүндэ ехээр дулдыдаха байна ха юм. Коммунистнуудай, тэрэ тоодо коммунистнууд-хүтэлбэрилэгшэдэй ээмэтэ ябуулга хэһэнэйнгээ түлөө партийна эхин организациин урдахи харюусалгые шангадхаха тухай заабаринуудшье шухала удха шанартай байха болоно. В. И. Ленинэй амиды мэндэ байхада зохёон табигдаһан, коммунистын хоёр харюусалгын — партиин урда болон, хэрбээ совет хуулинуудые тэрэнэй эбдээ һаа, гүрэнэй урда харюусалгатай байха гэһэн гол ёһые Устав дотор батадхаха гээд дурадхагдана.

ЯМАРШЬЕ ИЛГААГҮЙ, АДЛИ ТЭГШЭ ЭРХЭНҮҮДТЭЙ

Партиин бүхы гэшүүд ямаршье илгаагүйгөөр, адли тэгшэ эрхын үндэһөөр сэхэ гү, али түлөөлэгшэдөөр дамжуулан партиин бүхы хэрэгүүдые эрхилдэг юм гэжэ В. И. Ленин хэлэһэн байна. Уставта оруулагдахаар дурадхагдаһан зарим хубилалтанууд партийна эхин организацинуудай эдэбхиие хүгжөөлгэдэ, тэдэнэй дайшалхы шадабари болон нэрэ хүндые дээшэлүүлгэдэ, ажалша коллективүүдэй ажабайдалай ба ажал ябуулгын бүхы талануудта тэдэнэй үзүүлдэг аша нүлөөе ехэ болгохо хэрэгтэ сэхэ хабаатай байна бшуу. Партийна эхин организациин уялгануудые проект горитойгоор үргэдхэнэ. Жэшээлэн хэлэбэл, эхин организацинууд хадаа кадрова политикые бэелүүлгэдэ сэхэ хабаадаха зэргэтэй гээд Устав дотор бэшэхээр дурадхагдаба.

Партийна эхин организаци хадаа экономическа ба социальна хүгжэлтын зорилгонуудые шиидхэлгэдэ, үйлэдбэриие эршэ түгэсөөр хүгжөөлгэдэ, эрдэм болон техникын түйлалтанууд ба түрүү дүй дүршэлые үргэнөөр нэбтэрүүлгэдэ ажалшадые эмхидхэхэ ёһотой гэһэн заабари проектдэ нилээд ехэ нэмэлтэ боложо үгэнэ гээшэ. Энээнһээ гадна имагтал партийна эхин организаци болбол политическэ үндэр соёл болбосорол хүмүүжүүлгэдэ туһаламжа үзүүлхэ, предприяти болон эмхи зургаание хүтэлбэрилгэдэ ажалша коллективэй үүргые дээшэлүүлгэ хангаха, профсоюзай, комсомолой болон бусад ниитын эмхинүүдэй эдэбхи үүсхэл бадаруулгада туһа хүргэхэ ёһотой гээд КПСС-эй Уставай проект дотор хэлэгдэнэ.

Бодото байдалда үнинэй һайн талаяа харуулһан үсөөн бэшэ зүйлнүүдые Уставта оруулхаар дурадхагдана ха юм. Жэшээнь, хэдэн жэлэй туршада партийна бүлэгүүдые һунгалгада нээмэл һунгалта үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Мүнөө парти дотор 700 мянганһаа дээшэ иимэ бүлэгүүд тоологдоно. Тиимэһээ 15-һаа үсөөн КПСС-эй гэшүүдһээ бүридэдэг эхин ба цеховэ партийна организаци бүхэндэ иимэ гурим хэрэглэдэг болохо гээд хараалагдана. Мүнөө үедэ бүхы партийна организацинуудта удаа дараалан нээмэл һунгалта хэдэг болохоор эрхэ байдал тогтонижожо байнхай. Энэмнай коммунистнуудай дунда нюуса нөөсэгүй, залан сэхэ харилсаае саашадань батажуулха хэрэгтэ туһа хүргэхэ байна бшуу.

ТАҺАРШАГҮЙ НЯГТА ХОЛБООТОЙ ҮЙЛЭ ХЭРЭГ

Совет общество дотор КПСС-эй хүтэлбэрилхы үүргын улам дээшэлэлгэ ба ажалшадай олониитын эмхинүүдэй эдэбхи болон үүргын үргэдэлгэ хадаа коммунизм байгуулжа байгаа обществын хүгжэлтын зайлашагүй эрилтэ хэрэглэмжэнүүдэй баадхаһан, нягта холбоотой, таһаршагүй нэгэн ниитэ үйлэ хэрэг мүн болоно.

Гүрэнэй болон ниитын эмхинүүдые партиин зүгһөө хүтэлбэрилгын шухала гол ёһонууд ба түхэл маягууд тухай тайлбарилһан тусхай [illegible] соо оруулхаар [illegible] Жэшээнь, энэ зааб[illegible] сомолые партийна [illegible] тэлбэрилгые шанг[illegible] нэй үүргэ ба залуу[illegible] дэг нүлөөень дээш[illegible] гэтэй.

Тэндэ хүдэлдэг [illegible] нуудаар дамжуул[illegible] болон ниитын бү[illegible] дэй ажал ябуулг[illegible] рилхэ зуураа, КПС[illegible] ституцяар үгтэһэн [illegible] эрхэтэ уялгануудые [illegible] лон ниитын эмхин[illegible] дүүрэнээр бэелүү[illegible] түйлаха гэжэ оро[illegible] нэй хүдэлмэридэ [illegible] үргэнөөр хабаадуу[illegible] хүргэдэг байха юм.

Богонёор хэлэб[illegible] Союзай Коммунис[illegible] тавта оруулагдаха[illegible] даһан шухала хуби[illegible] даа партиин нөөс[illegible] баян дүй дүршэлы[illegible] байна гээшэ. Тэд[illegible] экономическа хүг[illegible] дадхаһанай үндэ[illegible] лизмые түсэбэй ё[illegible] хы талаарнь нар[illegible] жаруулха програм[illegible] рилгонуудые бэел[illegible] ороной бүхы к[illegible] дай, партийна о[illegible] дай эдэбхи ба ү[illegible] шэлүүлхэ гэһэн хү[illegible] лые эли тодоор э[illegible] руулна.

Александр [illegible] түүхы[illegible] доктор, [illegible]

...ЭГЭ ОРОНДОО-...ЭН СЭХЭЭР

...САAФ-ай эхин болон районно организацинуудта тоо-hунгалтын кампани Буряадай АССР-тэ түгэсэбэ. ...дэр нээгдэхэ ДОСААФ-ай XIV областной тоосоото-...лтын конференци тоосото үе соо бэелүүлhэн хүдэл-...н дүнгүүдые согсолжо, эрбан хоёрдохи табан жэлэй 2000 он хүрэтэрхи үеын гүрэнэй түсэбүүдые дүүргэлгэ-...бхитэйгээр хабаадаха тухай КПСС-эй ЦК-гай эрилтэ-...эхилдуулан, шэнэ зорилгонуудые табиха юм.

...-ай Буряадай об-...анизациин, тэрэнэй ...дог hургуули, спор-...ческэ клубуудай ...СС-эй ЦК-гай ок-...985 он) Пленумэй ...удые, М. С. Горба-...э хэлэhэн элидхэл ...лагдаhан тобшолол, ...ые халуунаар дэм-...а.

...XXVII съездые нэ-...игээр угтахые орол-...АФ-ай организаци-...й өөрыгөө хамгаал-...далые бэхижүүлгэ-...ис Эсэгэ ороноо ...хэрэгтэ ажалшадые ... хубитаяа оруулжа, ...е үзэл сурталай-... талаарнь хүмүү-... оюун бодолой та-...осорон хатуужалга-...эй Зэбсэгтэ Хүсэ-...а хэлгэдэ залуушуу-...гэдэ шэглүүлэгдэhэн ...улгануудые бэелүүл-...

...жэшээнүүд дээрэhээ ...ДОСААФ-та бэлэд-...н олохон залуу хү-... флодто алба хэхэсэ ... даалгагдаhан буу ...йшалхы техникые ... шудалжа, сэрэгэй ...дабаритай боложо, ...лищинуудта ородог

...эрхимүүдынь Кон-...баталагдаhан интер-...а уялгаяа дүүргэхэ-...шалга гаргаhанай тү-...й үндэр шагнал-...тэнхэй.

... Программын шэнэ ... КПСС-эй Уставай, ...үедэ СССР-эй Эко-...ба социальна хүг-... шэглэлнүүдэй про-...хэблэлдэ толилогдо-...а хойшо ДОСААФ-...зацинуудай гэшүүд ...зүбшэн хэлсэлгэдэ ...эр хабаадаа.

...ис Эсэгэ ороноо хам-...роной обороно бэ-...болон гүрэнэй аюул-...лга хангаха хэрэгтэ ...адай, Совет гүрэнэй ...а гол уялгануудай ... КПСС-эй Програм-... найруулгын проект ...эй. Илангаяа мүнөө ...хоорондын шахар-...дa, империализмын ...шануудай улам hү-...гаа сагта СССР-эй ... хүсэ шадалые ехэ ...рэнэй аюулгүйе хан-...э саг үргэлжын ан-...уулха шухала. Тэрэ-...СС-эй ЦК-гай Гене-...кретарь М. С. Гор-...эдүүлгэ соо дэб-...н энхэ тайбан бай-...иха зорилготой эб ...а шэнэ үүсхэлнүү-... бүлгэмэй гэшүүд ...энhөө hайшаагаа.

... Программын шэнэ ... проектын «Үзэл ...лаар» бүлэг соо та-...манай бүлгэмдэ сэ-...эй зорилгонуудhаа ... манай республикын ...ай организацинууд ...ай сэрэгэй-патриоти-...үүжүүлгые, илангаяа ...сэрэгэй албанда бэл-...айжаруулха талаар ...эмжээнүүдые абаха

...басагадые пролетар-...ис интернационализ-...т патриотизмын мэ-...эр, ангиин хёрхо ...игээр, империалис ...шадта эбсэшэгүй ...эйгээр, Совет гүрэ-...тэмдэгүүдые: СССР-... Тугые, Гимные хүн-... хүмүүжүүлхэ шуха-...ветэмнай ниитын үй-...дые ангиин тодо ха-... сэгнэжэ hураха, по-... hэримжээ дээшэ-...той. Тиихын тула за-... элдэб бүлэгүүдэй ...үсэлэнгүүдые хараа-...эрэгэй-патриотическа

хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин удха, түхэл янзануудые нарижуулан hайжаруулха, бэелүүлдэг хэмжээ ябуулгануудай ашата абьяасые дээшэлүүлхэ, «Эдир моряк», «Эдир летчик», «Эдир танкист» гэхэ мэтэ сэрэгэй-патриотическа клубуудые, ехэшүүлэй hурадаг имэл шэглэлтэй университедүүдые бүри олоор байгуулха хэрэгтэй. Мүн залуушуултай хүдэлхэ дүй дүршэлтэй болоhон Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай, Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй ветерануудые ДОСААФ-ай ябуулдаг ойлгуулалмажын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадуулха хэрэгтэй.

Гэхэ зуура залуушуулай сэрэгэй-патриотическа хүмүүжүүлгын аша үрэ мүнөө үеын эрилтэнүүдтэ үшөө хүрэнэгүй. Энээнhээ уламжалан, ДОСААФ-ай областной организациин ажал ябуулгада хабаатай зарим асуудалнууд дээрэ тогтоод, тэрэниие hайжаруулха дурадхалнууд тушаа хэлэлтэй.

ДОСААФ-ай зарим районно организацинууд хүдэлмэриеэ урданайхидаал hали-боли, ёhын тэдыхэ, ажабайдалтай, залуушуулые сэрэгэй албанда бэлдэхэ зорилгонуудтай холбоогүйгөөр ябуулhаар. Жэшээнь, Хурамхаанай, Түнхэнэй, Яруунын районуудта сэрэгэй-патриотическа хэмжээ ябуулганууд имагтал ехэ ехэ hайндэрнүүдтэ үнгэргэгдэжэ, олонхи хүбүүд, басагад тэрээндэнь хабаадуулагдангүй үлэшэнэ. Хэжэнгын, Мухар-Шэбэрэй районуудта сэрэгэй патриотическа хүдэлмэринь залуушуулай дунда политическэ болбосоролгүй ябадалые национализм үзэгдэлнүүдые, шажан мүргэлэй ёhо заншалнуудые усадхалгада, хуули буса ябадал hэргылэлгэдэ, архидалгагүй ажабайдал тогтоножуулгада hулаар шэглүүлэгдэнхэй. Тарбагатайн, Баунтын, Баргажанай районуудта сэрэгэй-техническэ эрдэм мэдэсэ ёhoop дэлгэрүүлэгдэнэгүй, бүлгэмэй олонхи эхин организацинуудта техническэ кружогууд үгы.

Тиихэдэ тиитэрээ ДОСААФ-ай Октябрьска, Советскэ районно комитедүүдшье арга боломжотой байгаад, залуушуулые спортын техническэ, сэрэгэй шэглэлтэй зүйлнүүдтэ хабаадуулха хэрэгтэ анхаралаа бэгаар хандуулна.

Иимэ байдалай гол шалтагаануудай нэгэн гэхэдэ, ДОСААФ-ай обкомой зарим таhагуудай, райкомуудай, hургуулинуудай хүтэлбэрилэгшэд бодото байдалые мэдэнэгүй, шэнэ зүйлнүүдые обёоржо, гол зорилгонуудые шиидхэлгэдэ хүсэ шадалаа элсүүлжэ шаданагүй, дутагдалнуудтаяа эбсэшэнхэй ха юм.

ДОСААФ-ай объектнүүдые барилга болон hэльбэн шэнэлэлгэ ехэ удха шанартай гээшэ. Тэрэнэй ашаар hуралсалай-материальна бааза hайжарна, hуралсалай, зургаанууд хэрэгтэй бу зэбсэг, техникээр, бусад эд хэрэгсэлнүүдээр гүйсэд хангагдаха зэргэтэй.

ДОСААФ-ай бүхы комитедүүд, организацинууд партиин мүнөө үеын эрилтэнүүдhээ, уласхоорондын орёо түгшүүрилтэй байдалhаа уламжалан, оборонно бүлгэмэй үмэнэ табигдаhан зорилгонуудые бэелүүлхын тула али болохоор оролдожо, залуушуулай сэрэгэй-патриотическа хүмүүжүүлгые саашадань hайжаруулгада, социалис Эсэгэ оронойнгоо өөрыгөө хамгаалха хүсэ шадалые бэхижүүлгэдэ оруулдаг хубитаяа улам арьбадхаха уялгатай.

А. КОРЖОВ,
ДОСААФ-ай Буряадай обкомой түрүүлэгшэ.

Буряад-Монголой АССР-эй делегациин манай парти, правительствын хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзаhаар 50 жэлэй ойдо

ТҮҮХЭТЭ УУЛЗАЛГА

Табин жэлэй урда тээ, 1936 оной январиин 27-до Кремль соо Бурят-Монголой АССР-эй делегаци парти ба правительствын хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзаа hэн.

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой обкомой секретарь М. Н. Ербанов толгойлогшотой 67 делегадуудай бүридэлдэ: колхозниигууд—hаалишад, хонишод, малай фермэнүүдые даагшад, колхозуудай түрүүлэгшэнэр, совхозуудай хүдэлмэришэд, соёлой болон искусствын, партийна, совет зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд ороhон юм.

...Зал дотор парти, правительствын хүтэлбэрилэгшэд орожо ерэбэ. Тэдэнэр делегадуудые амаршалаад, түрүүшын үгэ Улаан-Ононой аймагай Борошиловай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ Бато-Жаргал Бадмаевта үгэ үгтөө.

Тэрэ буряадаар хэлэбэ, hүүлээрнь тэрэнь ород хэлэн дээрэ оршуулагдаа. Нүхэр Бадмаев колхозойнгоо амжалтанууд тухай, урдань харанхы мунхаг байhан буряадууд мүнөө колхоз тогтоожо, баян дэлгэр, хүхюун баяртай ажаhууна гээ.

Бадмаевай удаа Түнхэнэй аймагай Дзержинскиин нэрэмжэтэ колхозой хонинной фермые даагша Дугар Кондакович Гашунов, Алайрай аймагай hаалишан Мария Ивановна Аржутова, Борьёогой хонин ажалай совхозой директор Никита Иванович Шубин, ахалагша лейтенант, Фрунзиин нэрэмжэтэ сэрэгэй академиин hурагша Илья Васильевич Балдынов, «Улаан-Үдэнгэ» колхозой hаалишан Долгоржап Бальжиевна Эрдынеева, Хориин аймагай «Заветы Ильича» колхозой hаалишан Агафья Григорьевна Мясникова, Алайрай аймагай «Улаан Нельхай» колхозой моридой фермые даагша Александр Андреевич Атенов, Агын аймагай Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой моридой фермые даагша Бабу Болотов, уран зохёолшо Хоца Намсараев болон Михей Николаевич Ербанов гэгшэд үгэ хэлэhэн байна.

Делегадууд парти, правительствада баясхалан хүргөөд, ажахыгаа, соёл гэгээрэлээ хүгжөөжэ байhан тухайгаа хөөрэжэ үгэhэн юм.

Жэшээнь, Дугар Гашунов дүрбэн жэлэй туршада хонидой тооё гурба дахинаар олошоруулhанаа (425-haa 1305-да) хэлээ. Нэгэ доро тэрэ гэр газаагаа, хубидаа малтайб гээ. Колхозой айл бүхэн үнеэтэй. Энээн тухай бусадшье делегадууд хэлэhэн байна.

— hайн ажаhууна гүт? — гээд hаалишан Мясниковада асуудал табигдаба.

— hайн hуунабди, — гээд Мясникова хүхюутэйгээр харюусаа. — Урдань үнеэднай муу, hү багатай байгаа, харин мүнөө би үнеэн бүриhөө жэлдэ 2600 литр hү haанаб. Би долоон үхибүүтэйб. Бултадаа hургуулида hурана, булта hургаалтай болохо хүсэлтэй, hанаhандаа хүрэхэ гэжэ найданаб. Би өөрөө барлаг ябаhан хүм даа. Тандаа баяр хүргэнэб, — гэжэ парти, правительствын хүтэлбэрилэгшэдтэ нүхэр Мясникова хандаад, — холошоhон хатуу гараараа таанадай гарые барин мэндэшэлхыемни зүбшөөгыт.

Бултанай альга ташалган доро президиумдэ hууhан бүхы хүтэлбэрилэгшэдэй гарые тэрэ адхаба.

Нүхэр Балдыновай хэлэhэн үгэ булта ехэ анхаралтайгаар шагнаа. Үбсүүндээ дайшалхы Улаан Тугай орден зүүhэн залуу командир нүхэр Балдынов Советскэ Союзай бээе хамгаалха хүсэн ба Бурят-Монголой Улаан тугта кавполкын (тэрэнэй штабай начальник урдань байгаа) бэлэдхэл тухай хөөрэжэ үгөө, Энэ үедэ нүхэр Балдынов Фрунзиин нэрэмжэтэ сэрэгэй академидэ hуража байгаа бшуу. Мүнөө сэрэгэй академинүүдтэ Бурят-Монголой арба гаран командирнууд hуралсана гэбэ.

Уран зохёолшо Хоца Намсараев Совет Буряад орон дотор национальна литература болон искусствын ургажа байhан тухай хэлээ. Буряад литературада мүнөө бүхы жанрнууд — шүлэгүүдhээ, романууд болон пьесэнүүд хүрэтэр — бии гээ. Ородой классическа литературын зохёолнууд буряад хэлэн дээрэ оршуулагдана. Үгынгөө түгэсхэлдэ тэрэ шүлэгөө уншаа бэлэй.

— «Улаан-Үдэнгэ» колхозой гэшүүдhээ халуун баяр хүргэнэб, — гээд hаалишан Долгоржап Эрдынеева үгэеэ захалба. — Өөрынгөө колхоз тухай хэлэхэмни. Би 1930 ондо колхоздо ороhон сагhаа хойшо мал ажал дээрэ hаалишанаар хүдэлнэб. ...Эдэ зургаан жэлэй туршада нэгэшье үхэл гараагүй. Эдэ жэлнүүдтэ 100 тугал томо болгожо, колхозой фермэдэ тушаагааб. Жэл бүри hү haaxa түсэбөө үлүүлэн дүүргэнэб, үнеэдни нютагай үүлтэрэй юм даа.

Ямар аргаар иимэ амжалта түйлагдааб? Нэгэдэхеэр, колхоз гээшэ минии колхоз гэhэн бодолготойгоор хүдэлөөб, Хоёрдохёор, үнэн сэдьхэлhээ хүдэлөөб, колхозой баялигые арьбадхаха гэжэ оролдооб. Гурбадахяар, би номдо hурааб. Юумэ уншадаг болоходоо, зоотехникые шудалжа байнаб, энэ манай мал ажалай ургалтада туhална. Энэ жэлэй hүүлээр намайе үүлтэртэ малай фермэдэ хүдэлхөөр ябуулаа.

Бригадынгаа 12 hаалишадые өөрынгөө дүршэлдэ hургаад, малай нэгэшье үхэл гарзагүйгөөр хүдэлдэг болохобди гэhэн уялга абанаб. Үнеэн бүриhөө 3 мянган литр hү haaхабди гээд үгэеэ түгэсхэбэ.

Эдэнэрэй hүүлээр ВКП(б)-гэй обкомой секретарь М. Н. Ербанов үгэ хэлээ. Тиихэдээ урдань хаанта засагай үедэ дарлагдажа байhан буряад арад совет республиканuудай арадуудай ахa дүүгэй бүлэ дотор ургажа, hалбаржа байна гэжэ онсолон тэмдэглэбэ.

Уулзалгада хабаадагшад Советскэ Союзай дээдэ шагналда—орденуудта хүртөө, тэдэнэрэй хүдэлдэг колхозууд ашаанай автомашинануудаар шагнагдаа бэлэй.

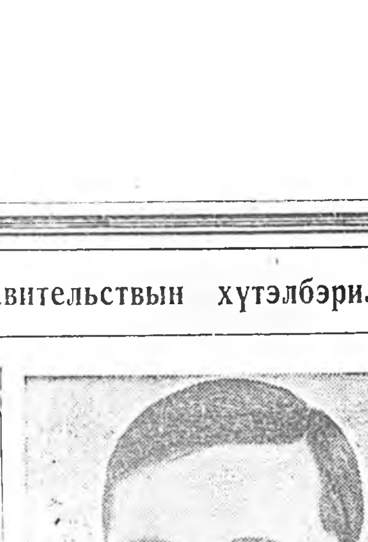
Парти, правительствын хүтэлбэрилэгшэд делегат бүхэндэ бэлэгүүдые: час, пластинканууд болон патефонуудые баряа. Буряад арадай үмэнэhөө парти, правительствын хүтэлбэрилэгшэдтэ үндэhэн буряад дэгэл, мүнгэн гааhан, хутага бэлэг болгон тэдэ баряа бэлэй.

Уулзалгада хабаадагшадай зүгhөө Геля Маркизова парти, правительствын хүтэлбэрилэгшэдтэ баглаа сэсэг барюулба.

Тэрэ гэhээр 50 жэл үнгэрөө. Энэ уулзалгада хабаадаhан, Ленинэй орденоор шагнагдаhан Долгоржап Эрдынеева мүнөө амар мэндэ, золтой жаргалтай Ехэ-Цагаан нютагта ажаhууна. Уулзалгада хабаадаhан Хүхэдэлгэй Тамдэгэй орденоор шагнагдаhан Мухар-Шэбэрэй аймагай «Комсомол» колхозой hаалишан Дугарма Бадмацыреновагай абаhан бэлэг — патефон Суулгын дунда hургуулиин музейдэ табигдаhан.

Энэ уулзалгада хабаадаhан хүнүүд баатар солото ажалаараа, эрэлхэг зоригтой тэмсэлээрээ Буряад ороной экономико болон соёл гэгээрэлые хүгжөөлгэдэ, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда гайхамшагта ехэ хубитаяа оруулhан байха юм. Тэрэ үедэ ахалагша лейтенант ябаhан И. В. Балдынов генералай, Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэдэ хүртэhэн байна. Мүнөө эдэ түрүүшүүлэй үри хүүгэд, аша гушанар түрэл нютагуудтаа оролдосотой бэрхээр ажаллажа, эдэнэрэй ажалай ёhо заншалые нэрэтэй түрэтэйгөөр үргэлжэлүүлжэ ябана, түрэл партиингаа XXVII съездые ажалай эрхим бэлэгүүдтэйгээр угтахын тула оролдоно.

Д. ЦЫРЕНОВ,
Б. ГЫЛЫКОВ.

ПАРТИИН ДААБАРЯАР

Тэбхэр 50 жэлэй саана Кремль соо болоhон уулзалгада Зэдын районой Борьёогой совхозой хонишон И. Т. Тумуров хабаадалсаа hэн. Тиихэдэ Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаhан хонишон парти болон правительствынгаа хүтэлбэрилэгшэдтэ иигэжэ мэдүүлээ бэлэй:

— Хонин hүрэгэйнгөө харууhалгые эрхимээр эмхидхэhэнэй ашаар гарза хоролтыень доо-...шолуулжа шадаабди. Үнгэрhэн, 1935 ондо 880 эхэ хонинhоо 887 хурьга түлжүүлээбди. Түсэбэй ёhoop, эхэ хонидhоо амяарлагдаhан 811 хурьга тушааха байгаа hаа, 880 хурьга тушаажа, түсэбөө 108 процент бэелүүлээб. Би түрэл совхоздоо мүнөөнэй политикын ба үзэг бэшэг мэдэхэгүй байлгые усадхалгын кружогые хүтэлбэрилнэб.

Хони, малайнгаа харууhалгые эрхим hайнаар эмхидхэжэ, тэдэнээ бүрин бүтэн байлгаха тухай 50 жэл саана И. Т. Тумуровай уряа үгэнүүд шухала удха шанараа мүнөөшье алдаагүй байhаар.

Тэрэ үедэ колхозно-совхозно хүдэлөөнэй хүгжэлтэдэ haaд тойбо ушаруулжа байhан нюдарган баяшуултай, лама, бөөнэртэй болон бусадтай ангиин шанга тэмсэлэй эрхэ байдалда хонишон И. Т. Тумуров ямар шэнжэтэй хүн байгаа хаб?.. Энэ асуудалда дүүрэн харюу абахын тулада Иосиф Трубачеевич Тумуровай ажабайдалай намтар дээрэ тогтохо ёhотой болонобди.

Эрхүүгэй областиин Боохоной районой Тараса нютагай үгытэй буряад бүлэдэ И. Т. Тумуров 1902 ондо түрэhэн юм. Балшар бага наhандаа бэрхэшээлтэй хүндэ үе сагые бэе дээрээ тэрэ үзөө. Долоотойхон хүбүүн ябахадаа, эхэ эсэгэ хоёроо алдажа, үншэрhэн байна. Тиимэhээ оройдоол хоёр үбэлэй туршада эхин hургуулида hураа. 13 наhатайhаа нютагайнгаа нюдарган баяшуулай барлаг батраар болоно. 1920 ондо Эрхүүhээ түрэл нютагаа ерэhэн П. С. Балтахиновай партийна ячейкэнүүдые эмхидхэхэ талаар эдэбхитэй хүдэлмэри ябуулжа эхилхэдэнь, РКП(б)-гэй зэргэдэ абыт гэжэ Иосиф Тумуров түрүүн мэдүүлгэ бэшэгшэдэй нэгэн боложо мэдүүлhэн байна.

«Энэл үеhөө эхилжэ, П. С. Балтахиновай партизанска отрядай яралтай янза бүриин даабаринуудые дүүргэдэг болоо hэм» гэжэ ажабайдалайнгаа намтар соогоо И. Т. Тумуров бэшэhэн байдаг. Отрядай командир П. С. Балтахинов, Готолой 2-дохи булревкомой түрүүлэгшэ М. И. Ханхаев, Боохоной хошревкомой секретарь И. А. Шабаев гэгшэдэй 1921 оной январь hэрэда атаман Донскойн сагаан бандидуудтай тэмсэлдэ унахадань, Тумуров нэгэ хэды hараар Эрхүү хото ерэхэ баатай болоо hэн. Тэндэhээ Е. Ф. Сонголов түрүүтэй залуу партизануудтай сүг Боохон ерэлсэжэ, бандидуудтай тэмсэхэ талаар Буркомотрядай эмхиие эмхидхэлгэдэ хабаадалсаа. Удаань Сергеевэй хүтэлбэрилhэн энэл отрядайнгаа бүридэлдэ 1921 оной зун, намар Обуса, Шаралдай болон районойнгоо бусад нютагуудые сагаан бандидуудhаа сүлөөлэлсөө.

Иосиф Тумуровай хүбүүнэйнь (Анатолий Иосифович Тумуров мүнөө инженер) гэр бүлын альбом соо хадагалагдажа байдаг шуурашаhан, шарлашаhан документнүүд тэрэнэй намтарай энэ үеые батадхана. Тодорхойл-бол, 1921 оной октябриин 13-да 5-дахи армиин стрелково 77-дохи бригадын штабай начальнигай үгэhэн 4802-дохи номерой үнэмшэлгэ, Буряадай коммунис партизанска отрядай командир ябаhан А. С. Сункуевай гар табилгатай справка, улаан партизанууд Ал. Халтанов Вл. Бутуханов хоёр гар табилгые ажалшадай депутадуудай Готолой 2-дохи булагай Совэдэй түрүүлэгшын гар табилгаар, гербтэй тамгаар үнэмшэлhэн характеристикэ дээрэ хэлэгшые гэршэлнэ.

Тиигэжэ Совэдүүдэй засагай түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэгшэ Иосиф Тумуров түрэл Тараса нютагтаа түрүүшын хүдөө ажахын «Ошон» гэжэ коммуна эмхидхэлсэгшэдэй нэгэн боложо, коммунын түрүүшын гэшүүн болоо. 1928 ондо коммунын партячейкын түрүүшын секретаряар hунгагдаhан байна.

Тэрэ үедэ түрүүшынхеэ эмхидхэгдэhэн трактористнуудай курсада коммунар И. Тумуров эльгээгдэнэ. Курсаяа дүүргэжэ, нютагайнгаа түрүүшын трактор болоhон «Фордзониие» нүхэр Х. И. Болотовтой сүг өөрынь ябадалаар 1929 оной үбэлэй hара сагаан нэгэ hүни асарhан юм. Харанхы мунхаг тэрэ үеын Тарасада үзэгдөөгүй ехэ гайхалсаан боложо, «моригүй тэргые» хараhан олон хүн зон бурхандаа мүргэдэг байhан гэхэ.

hүүлээрнь партиин райкомой зууршалгаар Эрхүүгэй комвузда hурахаяа эльгээгдэбэ. 1933 ондо тэрэниие дүүргэхэдэнь, hаяхан эмхидхэгдэhэн Борьёогой совхоздо кадрнуудые бэхижүүлхэ зорилготойгоор партиин обком эльгээбэ. Тиигэжэ коммунист И. Т. Тумуров совхозой хонишон болоhон байгаа.

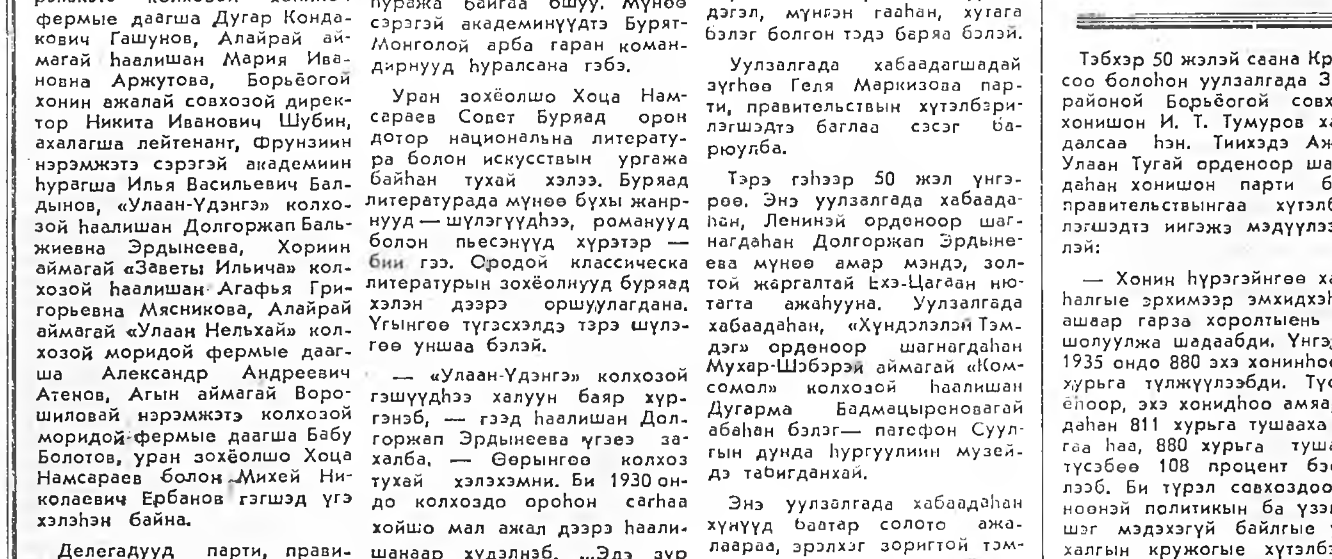
Ажалай габшагайшуулай — стахановецуудай зэргэдэ орожо, гүрэн түрын шагналда, Кремль соо болоhон уулзалгада хабаадалсаха эрхэдэ хүртөө бэлэй.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эхилхэдэ, коммунист И. Т. Тумуров түрүүшын хүбүүдтэй хамта фронт мордоо hэн. Фронтhоо тэрэнэй эльгээhэн hүүлшын бэшэг 1942 оной мартын 8-най тамгатай. Түрэhөөр 40 наhатай ябаhан Иосиф Трубачеевич түрэл арадайнгаа эрхэ сүлөөгэй, зол жаргалай, ерээдүй hайн hайхан байдалай түлөө ами наhаяа үгэhэн байна бшуу.

1977 ондо үнгэргэгдэhэн баяр ёhололой суглаануудай дээрэ Ленинэй орденто Борьёогой совхозой ахалагша хонишон Б-Н. Г. Гомбожапов, жолоошон Я. И. Власов, бусад дулаан халуун, баярай үгэнүүдээр Иосиф Тумуров, Эрдыни Данжуров тухай дурсаа бэлэй. Э. Данжуров Кремль соо болоhон уулзалгада мүн лэ хабаадалсаhан.

И. ТЫЖЕБРОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: И. Т. Тумуров.

Кремльдэ болоhон уулзалгын үедэ. (1936 оной фото-зураг).

С. БАЛДУЕВАЙ буулгабари.

МАРТАГДАШАГҮЙ ҮДЭРНҮҮД

ТЭБХЭР табин жэлэй саада тээ энэ мартагдашагүй ехэ уулзалга үнгэргэгдөө бэлэй.

Нютагайнгаа «Заветы Ильича» колхозой (мүнөө «Первомайский» совхоз) hаалишан А. Г. Мясниковагай ендэр дээрэ гаража, үгэ хэлэхэдэнь, зүрхэ сэдьхэлээ хэды ехээр хүдэлгөө гээшэ hэнбиб. Мүнөө хэлэхэнь бэрхэтэй.

Мал ажал хүгжөөхэ талаар гүрэнэй түсэб үлүүлэн дүүргэhэнэй, арадай ажахын ба соёлой хүгжэлтын талаар ехэ амжалта түйлаhанай түлөө Аграфена Мясникова Ленинэй ордендо хүртөө. Делегацимнай 15 хүндэ, тэрэ тоодо намда, Ажалай Улаан Тугай орден барюулагдаба. Илалта түгэс Октябриин революциин илан мандаагүй haa, би энэ зал соо hуухагүй, иимэ ехэ шагналда заяандаашье хүртэхэгүй байгааб.

Уулзалгын түгэсхэлдэ бидэнэртэ гүрэн түрымнай зүгhөө үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаа. Эндэ хабаадаhан түлөөлэгшэ бүхэндэ «ГАЗ-АА» түхэлэй ашаанай автомашина бэлэг болгон үгтөө hэн.

Бүхэсоюзна староста Михаил Иванович Калининай гарhаа нэрлэмэл бэшэгтэй сарбуугай алтан час патефон хоёрые бэлэг болгон абаhанаа мартаха аалби?!

Үглөөдэрынь Москвагай фабрика болон заводуудай хүдэлмэришэдтэй уулзалга болоо. Ниислэл хотын түүхэтэ газарнуудаар экскурсяар ябагдаа.

Хаанашье ябахадамнай москвагайхидай бидэниие ходол хани халуунаар угтадаг байhаниинь хэзээдэшье мартагдахагүйл.

Түрэл нютагаа бусажа ерэhэн дары Москвада байhан тухай хото, хүдөөгэй хүн зондо хөөрөөгшэ hэмди.

Тэрэ холын табин жэлэй саада тээ манай Загаhата нютаг ямар байгаа гэжэ hананабта? Эндэ үсөөхэн үрхэтэ айлнуудтай hуурин мүндэлэн бодожо байгаа. Тиихэ үедэ түрүүшын колхозууд түбхинэжэ байгаа бшуу. Энэл үедэ хүдөө нютагуудтахи хүн зоной ажабайдалда ямар ехэ хубилалта болоо гээшэб.

1936 он... Энэ жэлэй декабриин 5-да Совет Конституци баталагдаа. hүүлээрнь бүхы орон доторнай дээдын засагай hунгалта үнгэргэгдөө. Тиихэдэ нютагаархидни намайе Буряадай АССР-эй Верховно Совэдэй депутадаар hунгаа hэн.

1939 ондо КПСС-эй гэшүүндэ абтааб. Тиин коммунистын үндэр нэрэ зэргэдэ хүрэмөөр хүдэлхые, социалис мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябахые, бусадта жэшээ харуулхые оролдон ябааб.

Дажар хүндэ дайнай үедэ бидэ, совет эхэнэрнүүд, Эсэгэ ороноо хамгаалхаяа жагсаhан нютагайнгаа нүхэдэй найдамтай халаан байhанаа батаар мэдүүлэн, үзэгдөөгүй бэрхэшээлнүүдые дабажа гараалди.

Он жэлнүүдэй ошохо тума хамтын ажахынуудай адууhа мал улам олошоржо, үүлтэрыень hайжаруулха талаар ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Энээниие Загаhатын совхозой мүнөө сагай ажал хэрэгүүд бодотоор гэршэлнэ гээшэ.

Загаhата hууринай түхэл шарай үнгэрhэн табяад онуудайхитай сасуулха болоо hаа, эрид ехээр хубилаа гээшэ. Соёлой байшан, олон тоото байрын гэрнүүд жэрыhэ бодхоогдоо. Нютагтамнай дунда hургуулиин, үхибүүдэй яслисад баригданхай.

Совхозой газар тарялангдахи бүхы хүдэлмэри имагтал хүсэтэ оньhон техникын хүсөөр хэгдэнэ.

Манай Загаhатын совхозой коллектив арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада hайнаар хүдэлөө. Мал ажалай продукцинуудые гүрэндэ худалдаха түсэотэ даабаринууд дүүргэгдэа. Хараалагдаhанhaа гадуур 1300 центнер мяхан, 2000 центнер hүн тушаагдаа. Ноohо тушааха түсэб мүн лэ дүүргэгдээ.

Ажахыдамнай суутай болоhон хонишод олон. Тэдэнэй түрүү манлайда Буряадай АССР-эй Верховно Совэдэй депутат И. Б. Ербаев, коммунистнууд Л. М. Шалуев, Т. И. Пинтаев, Х. С. Шамсутдинова, В. В. Михайлова бусад жагсана.

Нютагаймнай гэр бүлэ бүхэнhөө дээдэ ба тусхай дунда мэргэжэлтэй болоhон мэргэжэлтэд урган гаранхай. Хүмүүжүүлжэ хүл дээрэнь гаргаhан гурбан басагадни дээдэ hургуули дүүргээд, шэлэhэн мэргэжэлээрээ ехэла амжалтатайгаар хүдэлнэ. Лида басагамни нютагай дунда hургуулиин багша. Тэрэ РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй отличник юм. Нүгөөдэ Намжилма басагамни Хори тосхоной хоёрдохи дунда hургуулиин директорээр хүдэлнэ. haя үнгэрhэн областной партийна конференциин делегат болоо юм.

Үри хүүгэдэйнгээ, ашанарайнгаа hайн hайхан ябаhандань эхын зүрхэ сэдьхэлдэ баяр баясхалан ходол бадаржал байдаг гэлсэгшэ. Иимэ hайхан зол жаргал намда Эхэ Совет оромни, түрэл Коммунис партимни заяагаал даа.

Д. ОСОРОВА,
1939 онhоо КПСС-эй гэшүүн.

ТАСС ХИАБЫН СААНАhАА

ЯДЕРНА ДАЙНАЙ ГАЛ ТҮЙМЭРЫЕ САРАХА!

...С-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевэй мэдүүлгэ дотор найруулагдаhан үргэн ехэ, тодорхой ...нүүд дэлхэйн олониин ...арал ехээр татана. Со...радхалнууд хадаа хэ... зүришэлдөөнhөө түби... гаргажа, ядерна дай...улые зайсуулан сара...ото харгы зам болоно ...лдэб оронуудhаа, ...бинүүдhээ абтаhан на... дурадхалнууд элир... гэршэлнэ.

...найрамдалай жэл гэжэ ... соносхоhон 1986 оной ... СССР-эй комплексно ...мма табиhан ушарынь ...э hүлдэтэй байна гэжэ ...рамдалай Бухэвенгриин ...и генеральна секретарь ...ш Барабаш ТАСС-ай ...пондентэй хөөрэлдэхэ-...лэбэ. Хүгжэлтэ дэбжэл-... хуби заяанай түлөө ...эй үндэр ехэ харюу-...ай байhые элирхэйлэн ...hан энэ документ ядер-...мороо зүришэлдөөнэй ...е усадхаха, арадуудай ...дохи этигэл найдалые бэхижүүлхэ гэhэн хүсэл эрмэлзэлээр нэбтэрэнхэй байна. Энэнь Совет ороной hайн hайхан hанал бодолые үшөө дахин тодо хурсаар батална.

Совет гадаадын политическэ ябуулганууд «номнолой ашаг үрэдэ» хараалагдадаг байна гэhэн баруунай оронуудта гарадаг үгэ хүүрые М. С. Горбачевой Мэдүүлгын бодото, тодорхой байлга үнөө дахин буруушааба. Эб найрамдалай шэнэ совет программа hандаргахы буу зэбсэгhээ хүн түрэлтэниие сүлөөлхэ үнэн сэхэ зам заана, бүхы үетэндэ, нэн түрүүн залуушуулда этигэл найдал түрүүлнэ гэжэ чехословак-совет хани барисаанай холбооной ЦК-гай секретарь Ярослав Гондлик мэдүүлэв.

Дэлхэй дээрэ хэзээдэшье дайн байлдаае hүжэрөөн дэбэргүүлхэгүй гэжэ урялдаг байhан Эсэргүүсэлтын тэмсэлэй талаар нүхэдэйнгөө захяа заабаринуудта үнэн сэхэ байhан дээрэhээ бидэ амгалан тайбан байдал хангаха талаар шэглүүлэгдэhэн совет дурадхалнуудые дэмжэлгэдэ бүхы хүсэеэ элсүүлхэ байнабди гэжэ ГДР-эй Эсэргүүсэлтын хүдэлөөнэй тэмсэлшэдэй комитедэй түбэй захиргаанай түрүүлэгшын орлогшо Фриц Гюнтер мэдүүлбэ. Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгаар эб найрамдалай бэхижүүлэгдэхэгүй байhыень бидэ, нацизмтай тэмсэлдэ хабаадагшад hайн ойлгонобди. Эгээл тиимэhээ ядерна буу зэбсэгhээ, американ «одото дайн байлдаануудай» түсэбүүдhээ бүмбэрсэг дэлхэйе сүлөөлхын түлөө тэмсэхэ байнабди.

Совет-американ хөөрэлдөөнүүдэй ээлжээтэ шата тад ондоо оршон байдалда Женевэдэ эхилээ. Ушарынь юуб гэхэдэ, ойрын арбан табан жэлэй турша соо ядерна буу зэбсэгүүдые шата шатаарнь усадхаха тухай совет дурадхалнууд хоёр делегациин стол дээрэ табигдаба гэжэ Белградай «Борба» газетэ бэшэнэ. Энэнь бүгэдэ ниитын эб найрамдалые хангаха тухай стратегическэ хөөрэлдөөе hууриhаань хүдэлгэхэ арга олгохо байна.

Ядерна али бүхы тэhэлэлгэнүүдые нэгэ талаhаа болюулалгынгаа болзорые гурба hараар hунаажа, ядерна зэбсэг хуряалгын программа табижа, СССР үхэлэй аюулта зэбсэг хэрэгсэлнүүдые бүрин хүсэдөөр үгы хэхэ талаар шэглүүлэгдэhэн шэнэ хүсэлэл оролдолгонуудые гаргаба гэжэ ядерна буу зэбсэгүүдые тэрэ хэмдэнь үлөөхын түлөө национальна кампаниин директор-эмхидхэлшэ Джин Кэрол мэдүүлээ. Хэрэеэ СССР-эй болюулаад байхада, юундэ бидэ ядерна туршалгануудаа үргэлжэлүүлжэ байнабди? — гэжэ тэрэ асууна. Хэрбээ СССР-эй замбуулинай дайдада буу зэбсэг гаргалгаяа арсажа байхадань, юундэ США «одото дайн байлдаануудай» программа бэелүүлхые hанаашалнаб?

Олон миллион американецуудтал адли, бишье энэ зуун жэлэй дүүрэтэр ядерна буу зэбсэгые бүри хүсэдөөр усадхаха тухай КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин Мэдүүлгэ дотор найруулагдаhан программые ехэ урма баяртайгаар угтабаб гэжэ Хиросима болон Нагасаки хотонуудта хохидогшодой дурасхалай американ комитедэй харюусалгата секретарь Дэвид Стеннбак хэлэбэ. Хүн түрэлтэнэй «одо мүнөө дайн байлдаануудай» программатайгаар бэшэ, харин замбуулинай дайдада буу зэбсэгүүдые гаргуулхагүй гэhэн проектнүүдтэйгээр шэнэ мянгадахи жэлэй богоhо алхаха ёhотой байhандань этигэн найданаб.

Парламентын гэшүүн, Канадын гадаадын хэрэгүүдэй министр байhан Жан Кретьен М. С. Горбачевой хэлэhэн мэдүүлгые hайшаахадаа, энэ хадаа «шухала, hайн алхам» болоно гэжэ нэрлэбэ. Американ тала СССР-эй үүсхэлнүүдые бүтэмжэтэй hайнаар хаража үзэхэ ёhотой гэжэ тэрэ тэмдэглээ. «Торонто стар» гэжэ нүлөө ехэтэй газетын бэшэhэнэй ёhoop, совет дурадхалнууд буу зэбсэгүүдые хуряаха талаар олон удаан жэлнүүдтэ гаргагдаhан эгээл ехэ үүсхэл болоно.

Буу зэбсэгүүдые хуряахын тула ФРГ-гэй хүн зон ехэтэ hанаагаа зобожо байна. Энэ талаар совет эб найрамдалта дурадхалнууд тон шухала удха шанартай байна гэжэ СДПГ-гэй правлениин президиум Бонндохи заседани дээрэ тэмдэглэбэ.

Хүн түрэлтэнэй ерээдүй байдал ядерна буу зэбсэггүйгөөр байгуулагдаха, ядерна дайнай аюулые энэ зуун жэлдэ зайсуулан саража болохо байна гэжэ СССР-эй дурадхалнууд бата найдамтайгаар харуулба гэжэ Баруун Германиин эб найрамдалай, харилсаа холбооной ба буу зэбсэгүүдые хуряахын түлөө комитедэй мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

Грециин премьер-министр Андреас Папандреу, Бангладешэй «Шонгбад» газетэ совет эб найрамдалта үүсхэлнүүдые шэнжэлэн тайлбарилхадаа, Женевэдэ болоhон хөөрэлдөөнүүдэй уг удха ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха талаар тодорхой алхамуудые хэхэ эрилтэ США-гай урда табина гэжэ онсолон заана.

БҮЛЭГЭЙ ЗАСЕДАНИ БОЛОБО

ЖЕНЕВЭ. Ядерна болон замбуулинай буу зэбсэгүүд тушаа совет-американ хөөрэлдөөнүүдэй үндэhөөр замбуулинай буу зэбсэгүүдые шэнжэлдэг бүлэгэй заседани эндэ болобо.

Поэзи

Владимир ПЕТОНОВ

БОРСОЕВ ТУХАЙ ДОМОГ

(Поэмэhээ хэhэг)

Борсоевой халуун зүрхэн
Оросой хуушан хотын
уумай хээлиндэ түрхэм,
ураг эльгэн, дүтэ.
Алдар Солын гүбээ дээр
амаран нойрсоо хэтэ.

Львов хотын соло,
Львов хотын толон —
Львовые сүлөөлhэн
хүбүүд,
Львовые абарhан
баатарнууд
хэбтэнэд эльгээ даран,
булта эндэ сугларан.
Арадай арюун нюдэн дээр,
аласай сарюун толон дээр
алтан бэшэгээр бэшээтэй,
мантан хэшэгээр
хүреэлөөтэй
hайхан тэдэнэй нэрэнүүд—
hаруул тэдэнэй хэрэгүүд.

Халуун хяха — Ураалай
харсага баатар Кузнецов
Алдар Солын гүбээ дээр
амгалан мүнхэ нойрсоо.

Ородой агуу баатар
одхон Буряадайнгаа
ууган бэрхэ хүбүүнтэй
анда — ахатан-дүүтэн —
Украин эгэшынгээ
эрхэ сүлөө абаралсангаа,
энхэ наhаа зорюулаа.

. . . .

...Борсоевой hүүлшын
хурил.

Байнаб hүтэдэн,
урин,
Зүрхэнэйнь логшоон
зуммер мэтэ
дуулдаhанпуу
газар дороhоо, сошон.

Баатарнуудай гүбээ
дугылааша
«Вулица Борсоева»
дуулимхан.

Украин зөөлэхэн яряанда
угаа зохидоор дуулданал.

Дүшэн жэлэй хугасаанда
мүшэн соло сололоо,
мүнхэ hайхан хэрэгынь
мүнхэроогүй,
амин hайхан hүлдэнь
үхөөгүй,
үльгэрэй баатарнуудтал
үхэдхөө.
Үдэрhөө үдэртөө,
үняжэн хонон
мүнхэжөө.

. . . .

...Борсоев тэндэ —
хаана хүшэр хүндэб,
хаана гарааб бэрхэшээл,
хэндэ хэрэгтэйб
хүмүүжэлгын хэшээл.

Рацияа ашаад,
радистаа, адьютантаа
hуулгаад,
Борсоев — бригадын
командир
«Виллисээ» табилуулаа
дары.

Улаан командирнууд —
убайгүй фашистнарай
улай бэшэ гээшэ.
Ухаа мэдээ алдажа
уланхатан агнадагынь
мэдээжэ.

Комбригай «Виллис»
хараhаар,
хамаг юумэеэ хаяhаар,
байгаа буунуудаа
hомолоод,
буудажа ороно олзорхоод.

«Жми!» — гэжэ захираа,
жолоошон газовалан дараа.

Снарядууд унана
түбжэгэнэн,
шэл сэсэрбэ тэhэрэн.

Машинаhаа буужа
шуумгайхан,
НП тээшэ гүйлдэбэ
манайхин.
Хурдан hомонууд хүсэнэ,
урда хойноно тэhэрнэ.

Буудана шоссе боожо,
буудана дээрмэшэд
ами гол боожо,
буудана нохосууд
Борсоевым боожо
тудаhаар...

Энэл шарха гол
таhалхаар!

Эльгэлэн унаба,
энгэрээ тэбэрин унаба,
Эхэ Орондоо дурлан
унаба;

. . . .

эрхэ ганса басагаяа
энхэрэн унаба;
эхэ, эсэгээ дурдан унаба,
инаг Асияа шэбшэн унаба,
эжэл дүүгээ дуудан
унаба...

...Амин голой hудаhанай—
арюун торгон утаhанай—
алдагдаха болоод
байхадань,
дуудан адьютантаа
асаруулба.

Дууран, hанан мэхэрбэ,
дуулам ааляар шэбэнэбэ:
«Дүүдэм, Ильяда
дуулгаарай...
Хүүрыем Львовто
буулгаарай...»

Комбригайнгаа түлөө
хүдэр бригадань үhөөгөө
хүсэд абаа —
сүлөөлөө
халуун байлдаанда
Ратибор.

Борсоевой намтарай
hүүлшын толбо
буляажа абтаhан Ратибор
болобо.

Амин бэсынь hүнэхэдэ,
алдар солонь сохойбо.
Алтан нэрэнь пэршэбэ,
агуу хэрэгынь тобойбо.

Энэ ехэ дайнда
эрхэ сүлөөгөө хамгаалан
эрхэтэ буряад хүбүүд,
эршэ мэргэн баатарнууд
хорото дайнай хорые,
бузар этэгээдүүдэй
бэдьхые
буугай галаар шатаагаал,
буладай хурсаар хиргаал.

Гэсэр богдо хаанай
гушан гурбан баатарнууд
герой солото хүбүүд.
алтан одото айдарнууд
энхэ Буряад орондоо,
Эсэгэ ехэ гүрэндөө
суугай соло сууряатуулаа,
дуунай домог дууряатуулаа.

Бонапартые намнаhаар,
түрүүлэн
буряад морито сэрэгшэд
Берлиндэ хүлэй үртөө
хэжэ,
Парижда хүлhөө сэлмэжэ,
тэндэхи дардам харгыгаар
табилуулжа гараhан
түүхэтэй.

Кафе орожо манжалхадаа,
сэргэдэнь хүлөө
соёруулан,
стол дээрэhээ мишаагаа
hанжуулан.
«бистро!» гэжэ мэндүүлэн,
француз зонние
тэбдүүлэн,
ухаа мэдээень алдуулан,
урмашан ябаhан
домогтойл,
урихан дангинарыень
эрхэлүүлэн,
уяруулан энхэрhэн
омогтойл.

Мүншье энэ дайнда
эрлиг хаан Гитлерэй
эшээн-дошо Берлиндэ
эгээ түрүүн оролсоо
эрхэ баатар буряадууд.

Рейхстаг дээрэ нэрээ
жадаар hиилэн мүнхэлөөд,
түүхын хуудаhанда
мүнхэрөө.

Львов—Москва—
Улаан-Үдэ.

ЭТЮД

ҮБЭЛЭЙ ҮНГЭНҮҮД

Үбэлэй тала үнэхөөрөөшье хуудам, дунгяа даа! Үглөөнэй наранай эшэнги бүрүүлээр бултайхада, бамбагар сагаан саhан хүнүүдэй хаяа, уулдал гурьбатаhан оройнууд халта улайба гү гэжэ hанахаш. Теэд наранай өөдөө хөөрэн, монсолзон ябахада, үй түмэн ошотоhон туяа гэрэлээр hаргаан наадажа, миhэрэн энеэжэ байhандал агшан зуура үзэгдэхэ. Тиихэдэнь шэнэ жэлээр айлшалhан Жабар-Үбгэнэй алта мүнгэн hархаг гоёолтонуудса альган соогоо абажа ерээд, энэл сагаан саhан тала руу сасажархёо гээшэ бэшэ гү гэжэ hэжэглэхэш. Хайшаашье харахада, наранhаа наашаа мүнгэн сагаан туяагаа hанжуулhан дугынууд татаатайл. Зундаа тээ саахануур зуралзан урдадаг бишыхан голой hабаhаа хэн нэгэнэй тамхи татаhандал сайбан хүхэ уурал баагажа, дээшээ холо дэгдэнгүй, хүхэльбэ агаарай хаяа тулан шэнгэшэнэ. Харин мүнөөхи монсолзогшо нарамнай үбэлэйнгөө богонихон замай хахадые дабаад, хүсэ шадалаа буураhандал, тонгойжо эхилхэдэнь, гурьбатаhан хурнуудаймнай ара талань ягаараадхина. Байн байн, тээ тэрүүхэн ургажа hуугаа хуhанайншье мүшэрнүүд тэрэнгиин hөөг мэтээр гэб гэнтэ ягааран манаран hууна.

Яагаашье яаруубши даа, наран хүүхэн?! Үргэн талымни үргэлэ нойрые хүсэд сэлмээнгүй, үе мүсэеэ дуран соогоо тэнишэгэдүй байхада, hөөргөө түргэндөө орожо, тэнгэриин оройhоо доошонь табижархиhан бүмбэгэ мэтэ шуумайшабаш. Тиихэдэшни оршон дэлхэй, гансата үй хай болоhондол, ирин дурнуугаар үзэгдөөдхинэ. Мэнэ hая алтаран наадажа байhан талымни нюрgу сайбан улаан үнгөөр нэбтэржэ захална. Наран доошоол, доошоол тэгүүлнэ. Тэрэнэй арюунда орожо амарха зугтэ, нюдэнэй хараагай үзүүртэ баhа нэгэ монсогор шара юумэн бии болоожо hүүлээрээ юм гү, али гараараа юм гү шарбалзан даллана. «Ороход наран олондоо hайн гэлсэгшэ гүбэ», —гэжэ hанахым тэндэ, хулганаашалжа ябаhан үнэгэн үнэн бэеэрээ хажуудам бии болоодхино.

Улаан нараншье, шара үнэгэншье, үдэшын талашье нэгэл зураг, нэгэл үнгэ боложо, ой ухаандам орожол байгаа hэн.

А. ЖАЛСАНОВ.

СССР-эй арадай артист И. А. Моисеевэй түрэhөөр 80 жэлэй

«ТЭРЭ УУЛЗАЛГА ХУБИ ЗАЯАЕМ ШИИДХЭЭ

Совет оюун бэлигтэ балетмейстер, СССР-эй арадай артист, Социалис Ажалай Герой И. А. Моисеевэй түрэhөөр 80 жэлэй ой гүйсэбэ.

Москвагай хатарай училищиие дүүргээд, СССР-эй Ехэ театрай балетнэ бүлэгтэ зохёохы замаа тэрэ эхилhэн юм. Уданшьегүй өөроо янза бүриин хатар найруулжа, балетмейстерэй хүдэлмэридэ ехэнхи сагаа зорюулдаг болоо. 1936 ондо арадай хатарай I фестивалиие Москвада үнгэргэлсөө. Тиихэдэл хатарай саг үргэлжын ансамблиие байгуулха тухай бодол И. А. Моисеевтэ түрөө бэлэй. Дүнгынь гэхэдэ, 1937 ондо СССР-эй арадай хатарай ансамбль мүндэлжэ, гүйсэдхэхы шадабаряараа дэлхэй дүүрэн суурхаа. Хэдэн арбаад жэлэй туршада И. А. Моисеев тус коллективые таhалгаряагүй хүтэлбэрилнэ.

Искусствын оршондо хэгдэhэн шэнэ нээлтэ мэтээр Моисеевэй табиhан концертнэ номернуудые, хатарай сюитэнүүдые, фольклорно бүлэгүүдые хүнүүд сэгнэжэ абадаг. Орон соогуураа хаа хаанагүй ябажа, арадуудай угай түүхые, заншал гуримуудые, үндэhэн хатарнуудые тэрэ шэнжэлhэн байха. Хари гүрэнүүдээр ябахадаашье, тэндэхи зоной хатараар hонирхожо, ансамблиингаа программада оруулмаар шэнэ зүйлнүүдые шэлэдэг зантай. Мүнөө үеын темэ—И. А. Моисеевэй ба тэрэнэй ансамблиин зохёохы ажалай гол шэглэл. Хатарай искусствын үндэhэн шухала асуудалнуудаар олон тоото статьянуудыешье тэрэ бэшэhэн байха. И. А. Моисеев Париждахи Хатарай академиин хүндэтэ гэшүүн, Ленинскэ ба СССР-эй Гүрэнэй шангуудай лауреат юм. Түрэhөөр 80 жэлэйнь, зохёохы ажалайнь 60 жэлэй ойтойнь дашарамдуулан, И. А. Моисеевые, Ленинэй орденоор шагнаhан тухай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ эдэ үдэрнүүдтэ толилогдоо.

И. А. Моисеевэй зохёохы намтарай hонирхолтой хэдэн хуудаhан Буряад оронтой холбоотой. 1940 ондо Москвада болоhон буряад искусствын декадые тэрэ бэлдэлсэhэн байна бшуу. И. А. Моисеев декадын ахамад балетмейстерээр томилогдожо, имагтал Москвада харуулагдаха зүйлнүүдые бэлдэлсээ бэшэ, харин буряад хатарай искусствын саашанхи хүгжэлтэдэ горитой нүлөө үзүүлhэн юм.

Буряад искусствын түрүүшын декадада бэлдэжэ байhан үе саг тухай, И. А. Моисеевтэй уулзалганууд тухайгаа республикымнай мэдээжэ балетмейстер, РСФСР-эй габьяата артистка Т. Е. Гергесова уншагшадтамнай хөөрэнэ.

Игорь Александрович Моисеевтэй эгээл түрүүшынхиеэ уулзаhанаа яhала элеэр hанадагби. 1939 оной намар hэн. Буряад искусствын түрүүшын декадада бэлэдхэл түлэгтөө ороод байгаа. Театр бүхэндэ, уран hайханай коллектив бүхэндэ зохёохы ажалай «бусалжа», искусствын шэнэ бүтээлнүүдэй мүндэлжэ байhан хаhа бэлэй. Бидэшье — буряад хүгжэмтэ-драмын театрай залуу артистнар ажалайнгаа hүүлээр үлэжэ, элдэб зүйлнүүдые өөhэдөө зохёожо туршадаг hэмди. Ород драматическа театрай хуушан байшангай дүрбэдэхи дабхарта балетнэ зал бии агша hэн. Тэндэ залуушуул сугларжа хатардаг байгаабди. Тиихэдэл би нүхэд басагадаа үгэдөө оруулжа, түрүүшынгээ хатар найруулжа туршаба гээшэб. «Айбалхайгаараа амилhан юумэнүүд, хатар зохёожо ябагша hэнта», — гэжэ эгээл тэрээхэн сагыемнай минии hайн танил, Т. И. Балдакова мүнөө дурсадаг... М. Шалтыкова, А. Жигжитова, А. Тогонoева, Е. Баргуева, А. Уланова гэхэ мэтэ хорёод басагад сугларанхай, балетнэ классай үүдые шэбхэдээд лэ, туха сүлөөгүй хатаржа байгаабди. Гэнтэ хэншьеб үүдэ тоншобо... Танил бэшэ хоёр хүн орожо ерээд, хатараа үргэлжэлүүлхыемнай гүйбал даа. Тиигэжэ И. А. Моисеевтэй, И. М. Тумановтай хүлеэгдээгүйгөөр танилсаа бэлэйбди. Хатархыемнай тэдэнэр hонирхон, удаан хаража hуугаа. Хэдэн зүйл тайлбарилжа үгэхыемни намайе гүйба, үшөө юушьеб тухай асууба... hүүлээрнь Игорь Александрович бодожо ерээд лэ, хатарыемнай «мүлижэ оробол даа! Нэгэшье юумые тэрэ эрид хубилгаагүй, зүгөөр хүдэлсэ бүхэнииемнай зохид, уян, харин эгээл шухаланы гэхэдэ, удхатай болгоо. Хатарнай хараа байса мүлиржэ, бидэндэ өөhэдтэмнайшье хүнгэн, зохид болошоходол гээ hэн. Моисеев өөрөөшье сэдьхэлээ ханаhан янзатай, нүгөөдэдөө: «Харана гүш, энэшни хүдэлхөөр лэ басаган!» —гэhээр гаража ошоо бэлэй. Тэрэ уулзалга минии саашанхи ябадалые эрид хубилгаха, зохёохы замыем тодорхойлхо гэжэ тиихэдэ хаанаhаа мэдэхэ hэнбиб даа...

Уданшьегүй Моисеевтэй дахинаа уулзаха ушар гараба. Декадада харуулагдаха хатарнуудые, илангаяа «Баярай» шэнэ найруулгада хатарай үзэгдэлнүүдые бэлдэхэдэнь, туhалхыемни тэрэ дурадхаа бшуу. Тиигэжэ тэрэнэй эндэ байhан бүхы болзор соо консультантнь гэхэ гү, юрэдөөл, үнэн туhалагшань байха зол намда тудаа бэлэй. Ангуушадай гү, али барилдаашадай хатар найруулжа, И. А. Моисеевэй олон хүнүүдтэй харилсахые адаглахада, хэды hонин гээшэ hэм! Үгэ хүүр үсөөнтэй, шэрүүншэг зан абаритай, хүнүүдэй бэлиг талаангые хүрэhөөр лэ таагаад хидаг, тиимэ зоноо бусадайхиhаа ехэ эрилтэ табидаг, хүдэлжэ байхадаа, хүнииешье, өөрыгөөшье гамнахагүй — холын тэрэ жэлнүүдтэ Игорь Александрович тиимэ хүн ябагша бэлэй! Эридшэг зан гаргаха даа... Теэд хатарай hайн hургуулигүй бидэнтэй богонихон болзор соо зүйтэй юумэ бүтээжэрхихэнь бэрхэтэйл hэн бээз. Энээниие өөhэдөөшье hайн ойлгожо байhан тула хүсэ шадалаа гамнангүй хүдэлжэ, эрилтэ бүхэнииень дүүргэхые оролдодог байгаабди. Тиигэжэ ёhотой hайн, үндэhэн шэнжэтэй хатарые боро юрьеэнэй маяглаанhаа илгаруулжа шадахатай болгодоо...

Үргэhэ нойргүй гэхээр хүдэлhэнэйнгөө үрэ дүнгүүдые декадын лэ үедэ хүсэд мэдэржэ баясаабди. Игорь Александровичай, тэрээнтэй суг декадые үнгэргэлсэhэн хүнүүдэй баяр, омогорхолые юугээр хэмнэлтэй гээшэ hэм... Минии табиhан хатарнууд —«hээы дагалга», «Арhа элдэлгэ» хоёр декадын үедэ hайн сэгнэлтэдэ хүртэhэн байгаа. «Энээгээр лэ дүүргэжэ бү орхи. Ши hураха ёhотойш, бүри заатагүй!» — гэжэ Моисеевэй тиихэдэ хэлэhые мартадаггүйб.

Хэлэхэhээ саана, туhалхыса туhалаа hэн. Москва ошожо, өөрынь коллективтэ — СССР-эй арадай хатарай ансамбльда hуралсал гарахыемни уряа. Бүхы хүтэлбэрилэгшэдтэй энэ hуралсал тухаймни хэлсэжэ ошоо агша hэн. Теэд уданшьегүй дайн эхилжэ, хүн бүхэнэй хараа түсэбүүд багсаажашье хэлэхээр бэшэ холын болзороор түригдэшоо бэлэй. Буряад артистнарай фронтовой бригадын бүридэлдэ 1-дэхи Белорусска фронт мордооб, Моисеевэй ансамбль тэрэ үедэ хаанашьеб Алас-Дурна зүгтэ гастрольдо ябаhан юм. 1944 ондо фронтhоо бусаха замдаа Москва хүрэбэ гээшэб. Тэндээ үлэжэ, хоёр жэлэй туршада hуралсал гараха зүбшөөл абаhандаа удаан этигэжэ ядаа hэм даа...

П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ Концертнэ залай байшан соо,

«БҮРХЭГ ҮДЭР»

Намарай сэлмэг үдэрнүүд байгаа. hургуулида хэшээлнүүд эхилэнхэй.

Уданшьегүй хии бараан болодог болобо. Харалган hалхитай, бороотой нэгэ үдэр бэлэдхэлэй класста «Үзэглэлэй» хэшээл эхилбэ. Классай дежурна байhан Долгор басаган бодоод:

— Би мүнөөдэр дежурнаб. Класстаа бултабди. Мүнөө газаамнай **нюдөө аняад** байhан шэнги, — гээд hуушаба. Зарим үхибүүд:

— Бэшэ, бэшэ! — гэлдэхэ юм. Багша тодожо абаад:

— Иимэ үдэрые ондоогоор ямар үдэр гэдэг бэ? — гэжэ hураба. Элдэб харюунууд дуулдаба даа. Арбан хүүгэдэй одхон, үетэн соогоо «томо Баяр» гэжэ алдаршаhан хүбүүн гараа үргэбэ. Багшын зүбшөөл үгэхэлөөр, hэрд бодожо:

— Бүрхэг үдэр! —гэжэ харюусаба.

— Баяр, бэрхэш!—гэжэ багшань магтаад:

— Бүрхэг үдэр тухай үшөө юу мэдэхэбши? — гэжэ асууба.

— Зундаа үхэр адуулхаяа абгайн, ахайн ошоходо, бүрхэг үдэр байна, субаяа абагты, бороо ороходоо болохо гэжэ эжымни хэлэдэг hэн, — гэжэ Баяр тоб байса харюусажархиба.

Сэлмэг үдэр, бороотой үдэр, hалхитай үдэр гэhэн үгүүлэлнүүдые үхибүүд мэдэхэ байhан аад, мүнөө **бүрхэг үдэр** гэhэн шэнэ үгүүлэл хадуужа абаба ха юм.

Үхибүүд хэлэнэ

«Х»-ээ ХАШАЛГАН ҮЗЭГ

hуралсалай жэлэй хоёрдохи четвертиин ябажа байhан үе. Бэлэдхэлэй классай багша «XXVII съездые амжалтатайгаар угтая!» гэhэн гаршагтай стенд гэртээ бэшэжэ асараад, тэрээнэ ханада үлгэхэhөө урид карандашай үлүү-бүлүү үлөөлэhые баллуураар арилгажа, үнгэтэ карандашаар зурагуудыень гоёон хүбөөлжэ hууба.

Зургаатай Баярмаа багшын хажууда ерээд, юу хэхыень ажаглан байтараа, «х-х» гэжэ уншаад:

— Яагаа олон «х» гээшэб? Үгы, «х» хашалган үзэгнай юундэ аялган үзэгтэ адли улаан болошобо гээшэб? Хашалган үзэгүүд хара, аялган үзэгүүд улаан байдаг бэшэ аал? — гээд, самбар тээшэ заан, ехэл гайхангяар асууба.

Баярмаагай hанаамгай асуудалда юун гэжэ зохидоор харюусахаяа багша бодожо үзөөд:

— Энэмнай «х» үзэг бэшэ, 10 тоо гээшэ. Хоёр 10 тоо зэргэлээд байхадаа, 20 болоно. Эдэ тэмдэгүүдынь 7 тоо. Тоонуудые баhа иимээршье бэшэдэг юм. Эндэ **хорин долоон** гэжэ бэшээтэй. Партиин 27-дохи съезд — ехэ суглаан Москвада болохо. Тэрэ ехэ суглаанда манай ороной бүхы зоч бэлдэнэ, hайнаар ажалаа хэнэ. Таанаршье эрхимээр hурахаяа, заршамтай ябахаяа оролдохот. Харагты, классаймнай ханада «Улаалзай» гэжэ бэлэдхэлэй булан, «Мүнөөдэр — хэшээлдээ!» гэhэн самбар дээрэхи гаршаг, «Байгаалиин ба ажалай ажаглалта» — бултадаа улаанаар бэшээтэй. Юумэнэй гаршаг бэшэхэдээ, аялганшье, хашалганшье — бүхы үзэгүүдые гоёожо, эли тодо болгохын тула улаанаар бэшэдэг юм, — гэжэ hонюушархуу Баярмаада, ондоошье үхибүүдтээ ойлгуулаа hэн.

С. НОМТОЕВА,
Яруунын районой
Эгэтын-Адагай дунда
hургуулиин эхин классай
багша-методист.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. «КПСС-эй ЦК-гай Политбюродо» — ТАСС-ай материал. «Үе сагайнгаа эрилтэнүүдтэй зохилдуулан» — ТАСС-ай материал. «Үбэлэй үедэ зунайхиhаа ехээр» — «Правда Бурятии» газетын ба арадай хиналтын хэhэн рейдын материал. «ЛенинградБАМстройн» ПМК-гай коллективэй социалис уялганууд.

Хоёрдохи хуудаhанда. «Съездын урда гараhан партийна документнүүдэй проектнүүдые зүбшэн хэлсэнэбди». «Барилгануудаймнай ехэ бэшэшье hаа, анхарал адли хэрэгтэй»— Л. Пермяковагай статья. «Хонин ажал—гол hалбаримнай». «Ашаг үрыень дээшэлүүлхэ»— С. Убеевэй корреспонденци. «Заhабарилгын урган ургасын гатай» — А. ... статья. «Эхэнэр ... үүсхэлээр» — статья.

Гурбадахи ... бүхэнэй хаба... хо хэрэг» — ... статья. «Бүмб... юун болоно... АПН-эй корр... хилын саанаhа... териалнуудай ...

Дүрбэдэхи ... шүүлые хүм... дал». «Ородо... хэн бэшээ hэ... скаягай стать... нууд» — М. ... гууд. «Мода... зохидшье, ... гэтэй» — Л. ... тья. «Архида... «hүүлшын бү... гинцевай рас... нууд.

САНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время» 9.45 — Баримтата фильм. 10.05 — Түрэлхидтэ тележурнал. 10.35 — «Бидэ хайшан гэжэ амарнабибди». 11.00 — Киев хотын хирургнуудай хүдэлмэри тухай баримтата фильм. 11.50 — «Хүн. Газар дэлхэй. Юртэмсэ». 12.35 — Индиин мүнөөдэрэй байдал тухай телеочерк. 13.05 — «Бүгэдэндэ ба хүн бүхэндэ». 13.35 —«Мэдээжэ аад, юрэ бусын юумэн». 14.35—«Все о тебе...»—фильм-концерт. 15.05 — «Мүнөөдэр түби дэлхэй дээрэ». 15.20 — «Школа». 3-дахи сери. 16.25 — Политическэ антологи. Валерий Брюсов. 16.45 —Оршон тойронхи байгаалиие хамгаалга ба байгаалиин нөөсэнүүдые бодомжотойгоор хэрэглэлгэ. 18.15 — СССР-эй болон США-гай суглуулагдамал командануудай боксоор уласхоорондын уулзалга. 20.30 — «Ночное происшествие» — уран hайханай фильм. 22.00— «Время». 22,35—«Игорь Моисеев таанадые урина». 23.55— «Калинин хотын архитектурна хүшөөнүүд».

ХОЁРДОХИ ...

Москва. 9.00— ... настика. 9.20— ... фильм. 9.30— ... настика. ... почто» — хүгж... га. 10.30 — ... 11.20 — Красно... шуул болон ... рой концерт. ... та фильм. ... Добронравов... фильм. 13.10— ... нем» — зургаа... hайханай фил... 14.20 —«Хаана... телевикторина... ботын үдэшэ... най хүгжэм... 18.00—«Аянша...

Улаан-Үдэ. ... хэлэнэй хэшэ... шадай фи... ска болон ... ликанска XII ... 19.45 — Спорт... —РСФСР-эй ... рааша А. И. ... hөөр 75 жэлэй...

Москва. ... нойрсогты, ... — И. Штрауса... —«Время». 2... ва» — уран hа...

Будамшуу

«ТҮЛХИЛДЭХЭ ГЭҺЭН ТОХОНОГ ЮМ ДАА...»

Арилмдаа хүнэй сэдьхэлые дарамаар ушарай үзэгдэхэдэ, таанар ядаагта? Харин би үнөөхил хурса гуурhаа гартаа баригшаб. Теэд үзэхые үзэhэн хурса гуурhанаймни гайхамаар ушар hая болоол!

Улаан-Үдэhөө холохон бэшэ оршодог Сотниково тосхон город хоёрой хоорондо 29-дэхи автобус ябадаг. hаяхан ажалаараа тиишэ ошоод, тэндээ хонохо баатай болоогдоо. Үглөөгүүр долоон сагта наагууршаг оршодог зогсолто руу гэшхэлжэ ябатарни, 9—10-дахи классай наhанай хоёр hурагшад хажуугаарни hахы-hалаг гарахадаа:

— Нүхэр Будамшуу! Эндэ бү зогсооты. Саада захынхи руу ошогты!— гэлдээд, униинха тооhон гүйлдэшэбэ. Наhажаал хүн аад, үхибүүдые дахаад гүйшэхэмниишье бэрхэ, ... үлэшэбэб. Уданшьегүй ... автобус ерэбэ. Зон дүүрэн шэгээтэй. Теэд шофёр автобусоо зогсообо.

— Түлхилдэхэ гэhэн тохоног байха,— гэhэн бэеэрээ шинраг томо залуубар хүн шодэ нюургүй түлхэед, автобус соохи зониие саашань түриин орошобо. Тэрэнэй тохоногто этэрүүлжэ, хажуу тээшээ гараhан hамгад, шүрдэгэрхэн hурагшад, түрисэлдэхэhөө аягүйрхэhэн намшуу хэдэн хүн—дүн хамта хахад автобус болохоор зон үлэшэбэбди.

— Удаадахинь хэзээ ерэхэ юм?— гэжэ би hонирхобоб. hаншагаа сайжа ябаhан hамган зоопарк соохи жирафые хараhаншуугаар намайе хараад:

— Та эндэхи бэшэ алтайт? hайн дураа хүрөө hаа, час хахад болоод ерэхэ. Муу дураа хүрөө hаа, хоёр час хүлеэлгэхэ,— гэбэл даа. Үнэхөөроошье, үбэлэй hаари хүйтэн соо бүхэли хоёр час хүлеэжэ, арайханшье гэжэ автобусто багтажа, тэhэ-биса ханууллан алдажа, городоо ерэхэдээ, хүдэлмэридөө хоёр час шахуу хожомдоhон байгааб...

Автобус хүлеэжэ байхадаа тэндэхи зонтой хөөрэлдөөд аабзаб даа.

— Энэ олон зон ниимэ эртэ хаана ошоно гээшэб?— гэжэ хажуудахидуулhаа асуубаб.

— Хаана гэжэ юум даа? Ажалдаа ошоо юм ааб даа,— гэжэ намайе түрүүн бэшүүрхэгшэ эхэнэр ойлгуулба.— Эндэхи зоноймнай олонхид городто хүдэлмэритэй ха юм. Харана гүт, эдэ ахалагша классайхид городой hургуулида hурана. Эндэмнай оройдоол найман классай hургуули бии гүбэ даа. Үшөө студентнэр байха...

— Олон дабхар шэнэ гэрнүүд баригдажал байха, зоной тоо нэмэжэл байха. Мүнөөшье тосхоноймнай хүн зоной тоо гушаад мянга гараhай. Теэд автобусоймнай ябаса хуушаараал агша,— гэжэ нэгэ хирбээ hахалтай хүн бүдүүн абяа гаргаба. «Яhала томохон тохоногтой хүн байна. Яажа автобусто оронгүй үлэшөө юм»,— гэжэ hанаандаа гайхахамниишье тэрэ, үнөөхи үгэнсэр hамган тэрээндэ хандажа:

— Үсэгэлдэрэйнгөө шагтые хадуулаа ха юмта,— гэжэ наадалhан янзатай дуугарба. Тиихэдэнь:

— Тохоногиншье hалаа даа. Үдэр бүри шагтыениин хадахам залхуутай болоо, городойнгоо ажалые хая гэжэ hамгамни хараагаа. Теэд энэ дэ юу хэхэ гээшэбиб? Совхоздо хүдэлмэриин хэрэггүй. Шубуунай фабрикада минии хэхэ ажал байхагүй,— гээд, хирбээ hахалта тамхяа носоогсод бааюулшаба.

Хүн зоной эрилтые гүйсэд хангаха, ажалай hайн эрхэ байдал олгохо тухай хэлсэнэбди. Дулаахан автобус соо ан-бун hуугаад, хүдэлмэридөө саг соогоо ерэхэ гээшэ hайнаар ажаллахын энэ үндэhэнүүдэй нэгэн гэжэ би этигэдэгби. Арадай депутадуудай нютагай Совет тосхонойнгоо хүн зоной эрилтые хараада абажа, автобусой тоо олошоруулха тухай гү, али Сотниковой шубуунай фабрика хүрөөд бусадаг 28-дахи автобусые саада захын зогсолто хүрэтэр ябуулалсадаг болохо тушаа ябуулга хэхэ зэргэтэй гэжэ hанагдана.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62 отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-96, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина 35. Н.02320. Заказ № 21. Индекс 04609.